

«ИММУНИЗАЦИЯ»

Душанбе – 2025

ИХТИСОРҲО

АДС	вакцинаи зидди бемориҳои гулӯзиндонак ва кузоз
АДС-м/ВЉГК	вакцинаи зидди бемориҳои гулӯзиндонак ва кузоз бо миқдори камтарини антигенҳо
ВЉГК/АКДС	вакцинаи зидди бемориҳои гулӯзиндонак, кабутсулфа ва кузоз
АКДС+ГепВ	вакцинаи зидди бемориҳои гулӯзиндонак, кабутсулфа, кузоз ва гепатити В
АКДС+ГепВ+Hib	вакцинаи зидди бемориҳои гулӯзиндонак, кабутсулфа, кузоз, сирояти гемофилии типи b (Hib), гепатити В
АС	анатоксини кузоз
БСЖ/БЦЖ	бацилла Кальметта-Герена, вакцинаи зидди бемории сил,
ФПВВ/ВАПП	фалаљи паралитикӣ вобаста аз вакцина
ВНМО/ВИЧ	вируси норасоии масъунияти одам
ДП/ВК	дохили пуст
ДМ/ВМ	дохили мушак
ТУТ/ВОЗ	Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ
ВПО/ВПЧ	вируси папилломаи одам
ВДС/ВСКК	вакцинаи дорои ӯзӯи сурхча
ВДАК	вакцинаи дорои антигени кузоздошта
Геп В	гепатити В
ВЁФ	вируси ёбоии фалаљ
Hib	чубҷаи гемофилии типи b
ИПВ	вакцинаи ғайрифаъолкардашуда бар зидди бемории фалаљ
ИПР	масунияти компонентӣ (муъофизаткунанда) дар вақти таваллуд
С	вакцинаи зидди бемори сурхча
СГ/КК	вакцинаи зидди бемориҳои сурхча ва гулафшон
СП/КП	вакцина бар зидди бемориҳои сурхча ва Баногӯшак
СБГ/КПК	вакцина бар зидди бемориҳои сурхча, Баногӯшак ва гулафшон
ВБ	воњиди байналмилалӣ (воњиди иловагии витамини А)
МС/ЦЗ	маркази саломатӣ
РМИ/НДИ	рӯзҳои миллии иммунизатсия (барои маъв намудани фалаљ)
ТГ/НПО	ташкilotҳои ғайридавлатӣ
ОПВ	вакцинаи зидди бемории фалаљ
ЗП/ПК	зери пуст
ВКП/ПКВ	вакцинаи конъюгатсияшуда зидди сирояти пневмококкӣ
ЊНБИ/НППИ	њолатҳои номатлуби баъди иммунизатсия
ВР/РВ	вакцинаи ротавирусӣ
БВИ/РПИ	Барномаи васеи иммунизатсия
АГМ/СВК	алоими гулафшони модарзодӣ
КМН/СН	кузози модарон ва навзодон
БПМБ/СПИД	бемории пайдошудаи масунияти бадан
ХМ/СР	худмаънвшаванда (сӯзандору ё дастгоњи тайёршуда барои истифодабарии вакцинаҳои инъексионӣ)
С	Сил
ТИВ	термоиндикатори вакцинаҳо
ХКСММ/ЮНИСЕФ	Ҳазинаи қўдакони Созмони Милали Муттаъид
ЮНФПА	Фонди СММ барои фаъолиятҳои аҳоли
СТС	занљири таъминотӣ бо тартиботи назорати ғарорат
DOTS	табобати курси қутоњмуддати бемории сил таъти назорати бе восита
DTR	бақайдгирандаи электронии ғарорат
GAPPD	Наќшаи маъмуӣ глобалӣ барои амалиёт робита бо пневмония ва шикамравии қўдакон
ILR	яхдони бо деворҳои яхбаста (холодильник с ледовой рубашкой)
Men	(намҷунин MenA) менингит (вакцина)
ORS	маълули регидронӣ барои обуштагардонӣ
RUP	пешгирии истифодабарии такрорӣ
TTCV	вакцинаи дар дохилаш анатоксини кузоздошта

Бемориҳои сирояти ба воситаи иммунизатсия идорашаванда ва вакцинаҳо

Ҳар як давлат тақвими миллии иммунизатсияи худро муайян карда, шакли истеъсолии вакцинаҳои интихоб менамояд. Ҳангоми пешниҳод намудани хизматрасонии иммунизатсия, кормандони тиб бояд доимо аз рӯи тақвими миллии иммунизатсия ва дастур оид ба муомила бо вакцинаҳо амал кунанд.

Барномаи иммунопрофилактика имконияти татбиқи интегратсияи соҳа ва беътар намудани саломатии умумии қабулкунандагонро медиҳад. Маълумоти муфасссал дар бахшҳои гуногуни ин банд мавҷуд аст: вакцинаҳои зидди вируси папилломаи одам (ВПО), ҳамчун имкони алоқа бо барнома оид ба пешгирии саратони гарданаки бачадон ва хизматрасонии барои муҳофизати саломатии наврасон; тақсимои витамини А дар доираи Барномаи васеи иммунизатсия (БВИ), чамъ, ҳамчун чораҳо оид ба пешгирии пневмония ва шикамравии кӯдакон, ҳамчун илова ба иммунизатсия дар доираи Нақшаи маълуми глобалӣ барои амалиёт дар робита бо пневмония ва шикамравии кӯдакон, соли 2013.

1. Гулӯзиндонак

1.1 Гулӯзиндонак чист?

Гулӯзиндонак – бемории шадиди хатарноки сироятшаванда буда, ба ӯ газзаки гулӯ ва роғҳои нафаскашӣ бо пайдоиши пардаи зардобдор, заъролудшавии бадан хос аст.

Барангезандаи гулӯзиндонак бактерияи *Corynebacterium diphtheria* мебошад. Ин бактерия токсин истеъсол мекунад, ки метавонад ба бофтаҳо ё органҳои организми инсон зарар расонад ё нобудсозад. Ҳангоми яке аз намудҳои гулӯзиндонак расонидани таъсир ба гулӯ ва баъзан ба ҳалқмушоҳида мешавад. Шакли дигари гулӯзиндонак бо нишонаҳои захм дар пӯст бештар дар ҷойҳои тропикӣ паён шудааст.

Гулӯзиндонак дар ҳар синну сол дида мешавад, вале аксари вақт кӯдакони иммунизатсия нагирифта бемор мешаванд. Дар давлатҳои, ки шароити иқлимӣ сардтар аст, гулӯзиндонак бештар дар вақти мавсими «хунук»-и сол мушоҳида мешавад.

1.2 Гулӯзиндонак чигуна паён мегардад?

Гулӯзиндонак бо роғи алоқии зич ва воситаи наво- қатрагӣ аз одам ба одам мегузарад.

1.3 Аломатҳои ва нишонаҳои гулӯзиндонак кадомҳоянд?

Вақти таъсир расонидани гулӯзиндонак ба гулӯ ва гулӯбодонак, аломатҳои аввалини ин дард дар гулӯ, набудани иштиҳо ва каме зиёд шудани ҳарорати бадан мебошад. Дар давоми 2-3 рӯз дар гулӯ ва гулӯбодонак пардаи кабудӣ сафедчатоб ва хокистарранг пайдо мешавад. Ин парда ба бофтаҳои мулоими гулӯ мечаспад ва метавонад ба хунравӣ оварад. Дар вақти хунравӣ парда ранги сабзи хокистаранг ё инки сиёҳро мегирад. Дар ин марҳила бемор метавонад шифо ёбад ё ин ки сустии вазнин инкишоф ёфта, бемор метавонад дар давоми шаш-даҳ рӯз ғавтад. Дар беморони гирифтори гулӯзиндонаки вазнин баландшавии ҳарорати бадан дида намешавад, аммо ин метавонад ба инкишофи варами гардан ва манъ шудани роғи нафас оварда расонад.

1.4 Оризањо њангоми гулӯзиндонак чигуна мебошанд?

Яке аз оризањои вазнин ин манъ шудани роњи нафас, ки ба марг оварда мерасонад. Дар марњилаи аввали беморї, ё ҳатто пас аз гузаштани якчанд њафта, дар бемор эҳтимолияти инкшофи вайроншавии кори дил, ки метавонад ба бемории дил (сердечной недостаточности) оварда расонад, мушоҳида шавад. Дар баъзе беморони гулӯзиндонак эҳтимолияти инкишофи миокардит, илтињоби клапанњои дил вучуд дорад, ки ин метавонад ба ташкилїбии беморињои музмини дил ё бемории дил оварда расонад.

1.5 Гулӯзиндонак чигуна табобат карда мешавад?

Ба кўдакони гирифтори бемории гулӯзиндонак гузаронидани сивороткаи зидди гулӯзиндонак ва антибиотикњо ба монанди эритромицин ё пенициллин тавсия мешавад. Барои пешгирии сироятїбии дигар одамон, беморонро бояд аз онњо људо кард. Пас аз ду рўзи оғози табобат бо антибиотикњо беморон барои дигарон сироятнопазир мебошанд. Кормандони тиб бояд аз гулўи беморони гумонбаршуда, барои тасдиќ намудани ташхис андуда (мазок) гиранд. Бо вуљуди ин табобат бояд ғавран бе интизории натиљањои ташхиси маводи гирифташуда аз гулў оғоз шавад.

1.6 Чї тавр метавон бемории гулӯзиндонакро пешгирї намуд?

Усуљњои самараноки пешгирии гулӯзиндонак ин баланд бардоштани сатњи фарогирї бо иммунизатсия дар байни ањолї мебошад. Дар аксар кишварњо, вакцинаи зидди гулӯзиндонак дар якљоягї бо вакцинаи кузоз ва кабутсулфа гузаронида мешавад (АҚДС). Баъзе кишварњо вакцинаи пентавалентиро истифода мебаранд, ки таркиби он аз вакцинаи АҚДС, вакцинаи зидди гепатити В (геп В) ва вакцинаи зидди сирояти гемофилии типи b (Hib) иборат аст. Вакцинаи пентавалентї (АҚДС+ГепВ+Hib) метавонад шумораи тазриќњоро барои иммунизатсияи кўдакон кам кунад.

Муќаррароти асосї оид ба гулӯзиндонак

- ✓ Гулӯзиндонак бо роњи алокаи зич ва воситаи ҳаво-қатрагї аз одам ба одам мегузарад.
- ✓ Аломатњои беморї ин дард дар гулў, набудани иштињо ва каме зиёд шудани ҳарорати бадан мебошанд.
- ✓ Дар беморон метавонад чунин оризањо мушоњида мешавад ба монанди вайроншавии кори дил, илтињоби миокардит, илтињоби клапанњои дил, ки ин метавонад ба миён омадани беморињои музмини дил ё бемории дил оварда расонад.
- ✓ Барои табобати кўдакони бемори гулӯзиндонак гузаронидани сивороткаи зидди гулӯзиндонак ва антибиотикњо бояд истифода шавад.
- ✓ Усули самараноки пешгирии гулӯзиндонак ин баланд бардоштани сатњи фарогирї бо иммунизатсия дар байни ањолї мебошад.

Љаввали 1.1 Маълумоти кўтоњ оид ба вакцинањои дорои љузъи гулӯзиндонакдошта

Намуди вакцинањо	Антигенњо
Номи вакцина (ҳо)	Пентавалентї, АҚДС, АДС, АДСм
Шумораи умумии вояњо	5
Тақвими миллї-вакцинаи пентавалентї	Шумораи воя барои иммунизатсияи кўдакон: пентаваленти 1- оғоз аз синни 2 моњагї (минимум), пентаваленти 2 – дар синни 3 моњагї пентаваленти 3 - баъди вояи қаблї лаф синни 4 моњагї
Тақвими миллї-АҚДС	Барои кўдакони синни 16-23 моња

Тақвими миллӣ– АДС	Барои кӯдакони синни 6 сола
Вояҳои зиёди қабулшуда (бустерная доза)	Барои наврасони синни 16 сола. Вояи минбаъдаи гузаронидашудаи дар синни калонсолӣ (баъди ҳар 10 сола - 26,36,46,56 солагӣ) муҳофизати дарозмуддатро таъмин мекунад.
Зиддинишондод	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи қаблӣ
Ҳолатҳои номатлуб	Ҳолатҳои номатлуби вазнин, аз ҷониби антигени гулӯзиндонак бақайд гирифта нашудааст. Аксуламали сабук дар ҷои гузаронидани тазриқ, баландшавии ҳарорати бадан.
Чораҳои махсуси энтиётӣ	Не
Миқдори воя	0,5 мл
Ҷои гузаронидан	Пентавалентӣ - қисми болоии рони пой кӯдакон АКДС - дар қисми болоии рони пой кӯдакон ё мушаки делтамонанди китфи кӯдак вобаста аз он, ки аҳолӣ мушак хубтар инкишоф ёфтааст АДС – дар мушаки делтамонанди китфи кӯдакони калонсол
Намуди тазриқ	Доҳили мушак
Ҳамаҷунӣ	Аз +2 °С до +8 °С, ба яхкунӣ роҳ дода нашавад

1.2 Беморињое, ки сабабгорашон сирояти гемофилии шакли b мебошад

1.2.1 Сирояти гемофилии шакли b чист?

Сирояти гемофилии типи b – бемории сироятшаванда буда, ба он асосан кўдакон гирифтор мешаванд. Чубчаи гемофилийн бактерия буда, аксари вақт дар ғалқӣ кўдак мушофида мешавад, шаш намуди чубчаи гемофилии дорои капсулаи берунӣ вуљуд дорад. Аз байни ин шаш намуднои капсуладор типи b мушкилоти бузург барои солимии ағолӣ мебошад. Чубчаи гемофили ё Hib сабагори 90%-и тамоми сироятнои љиддии сирояти гемофили мебошад.

Hib сабагори пайдоиши пневмонияи вазнин, менингит ва дигар беморињои такроршаванда буда, кариб ҳамеша дар байни кўдакони хурдтар аз 5 сола вомерурад.

1.2.2 Сирояти гемофилии шакли b чигуна пањн мешавад?

Hib аз одам ба одам ба воситаи ғаво–катрагӣ дар вақти сулфазанӣ ва атсазанӣ пањн мешавад. Кўдакон бе њузури ягон аломат ё нишонањои беморӣ метавонанд интиќолдињандаи Hib, ки дар ғалқашон вуљуд дорад (интиќолдињандаи солим мебошанд), буда, сабагори сироятёбии дигарон гарданд.

1.2.3 Аломатњо ва нишонањои Сирояти гемофилии шакли b кадомњоанд?

Аксари вақт Hib сабаби пайдоиши чунин беморињои љиддӣ, ба монанди пневмония ва менингит мегардад. Сабаби пайдоиши ин беморӣ на танњо Hib мебошад, инро бо доштани аломатњо ва нишонањо дар ғама кўдак ғумон бурдан лозим аст. Дар кўдакони гирифтори пневмония метавонад чунин нишонањо бошад, ба монанди табларза, хунуксармо, сулфа, нафаскашии зуд ва кашидани байни кабурғагӣ (межреберные втяжения). Дар кўдакони гирифтори менингит метавонад чунин нишонањо пайдо шавад, ба монанди табларза, дарди сар, ғассоснокӣ ба рӯшноӣ, банд шудани мушакњои пушти сар ва баъзан ноғамии ва дигаргунии њуш.

Дар баробари сироят кардани қисмнои ғуноғуни бадан, Hib метавонад сабагори дигар беморињо бошад. Hib метавонад беморињои наҷандон зиёд аммо љиддиро ба вуљуд орад. Ин беморињо ба монанди эпиглоттит (илтиғоби тағояк, ки дар қисми даромадғои ғалқ љойгир мебошад), ки он низ дар навбати худ метавонад ба стридор (нафаскашии хиросдор) ва нағастангӣ, инчунин септисемия (мављудияти микроорганизмнои патогенӣ дар хун) бо аломатнои табларза, хунуксармо ва давомдињии пањншавии бактерияњо оварда расонад.

1.2.4 Оризањои ғанғои сирояти гемофилии типи b чигуна мебошанд?

Дар кўдаконе, ки менингити сабабгорашон Hib-бударо ғузаронидаанд, метавонад инкишофёбии беморињои шадиди асаб, вайроншавии майнаи сар, каршавӣ, таъхир мондани рушди рӯнӣ (то 40%-и њодисањо) пайдо шаванд.

1.2.5 Беморињое, ки сабабгорашон Сирояти гемофилии шакли b (Hib) мебошанд, чигуна табобат карда мешаванд?

Беморињои сабабгорашон Hib-бударо, бо антибиотикњо ба монанди ампициллин, котримаксозол, цефалоспорин ва хлорамфеникол табобат карда мешаванд. Дар айни замон дар бисёр қисмнои дунё имконияти вохурдани Hib-и устувор ба антибиотикњои васеъ истиғодашаванда мавҷуд аст.

1.2.6 Чӣ тавр метавон ин беморию пешгирӣ намуд?

Сирояти Hib-ро бењтар аст бо ёрии кабули вакцинаи дорои љузъи Hib-дошта, кидар синни хурдсолӣ ё расидан ба синни 24 моғагӣ ғузаронида мешавад, пешгирӣ намуд. Дар робита бо муқовимати ағзояндаи Hib ба антибиотикњо ғузаронидани ваксинатсия то чанд муњимтар мегардад.

Мукаррароти асосї оид ба сирояти Hib

- ✓ Сирояти Hib асосан ба кўдакони синнашон то ду сола дар кишварнои рў ба тараққийфта таъсир мерасонад.
- ✓ Интиқолкунандагони солим, инчунин кўдакони бемор, метавонанд сирояти Hib-ро паън кунанд.
- ✓ Сирояти Hib метавонад баъама қисмиҳои гуногуни бадан таъсир расонад. Аксари вақт он ба ҷунин бемориҳои ҷиддӣ ба монанди пневмония ва менингит оварда мерасонад.
- ✓ Ваксинаи Hib-и конъюгатсияшуда танҳо аз штамми типӣ b мунофизат мекунад. Штамми типӣ b дар 90%-и ҳодисаҳои бемории ҷиддӣ ошкор мешавад, ки сабабгояшон *Haemophilus influenzae* мебошад.
- ✓ Ваксинатсияи Hib бояд дар синни кўдакӣ дар доираи ибтиқори ҷамаҷониба оид ба паст намудани сатҳи бемории пневмония дар байни кўдакон гузаронида шавад.

Ҷадвали 1.2 Маълумоти кўтоӣ оид ба ваксинаи пентавалентӣ (АҚДС+ГепВ+Hib)

Намуди ваксинаҳо	Конъюгатсияшуда (капсулаи полисахарид бо интиқолдиҳандаи протеин)
Номи ваксина (ҳо)	пентавалентӣ (АҚДС+ГепВ+Hib))
Шумораи вояҳо	3
Тақвими миллии иммунизатсия	Дар таркиби ваксинаи пентавалентӣ буда, дар синни 2 то 4 моҳагии кўдак иммунизатсия гузаронида мешавад: - пентаваленти 1- оғоз аз синни 2 моҳагӣ (минимум), - пентаваленти 2 – дар синни 3 моҳагӣ - пентаваленти 3 - баъди вояи қаблӣ дар синни 4 моҳагӣ
Зиддинишондод	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи қаблӣ
Ҳолатҳои номатлуб	- Вазнин: бақайд гирифта нашудааст - Сабук: аксуламал дар ҷои тазриқ, табларза
Чораҳои махсуси эътиётӣ	Дар робита бо ваксинаи пентавалентӣ: ваксинаи пентавалентиро бар зидди гепатити В ҷангоми таваллуд истифода набаред
Миқдори воя	0,5 мл
Ҷои гузаронидан	Дар қисми берунаи рони пойи кўдак
Намуди тазриқ	Доҳили мушак
Нигоҳдорӣ	Аз +2 ° С то +8 ° С Ба яхкунӣ роӣ надиҳед

1.3 Гепатити В

1.3.1 Гепатити В чист?

Гепатити В – бемории сироятшаванда буда, ба иллатноккунии љигар оварда мерасонад. Барангезандаи он вируси гепатити В мебошад. 90% калонсолони сироятѣфтаи гепатити В пурра шифо меѣбанд. Дар 90% кўдакони сироятѣфтаи гепатити В хангоми таваллуд ѐ дар давоми якум соли њаѣт беморињои музмин инкишоф меѣбанд. Њамасола аз таъсири гепатити В ба монанди сирроз ва саратони љигар тақрибан 780 000 одамон мефавтанд.

1.3.2 Гепатити В чигуна пањн мешавад?

Вируси гепатити В дар алоќа бо хуни сироятѣфта ва дигар моеъњои биологии бадан дар њолатњои гуногун мегузарад: а) њангоми таваллуд аз модар ба кўдак; б) дар ваќти муносибатњои иљтимої байни кўдаконњангоми буридашудан, кандан ва ѐ газидан; в) њангоми алоќаи љинси аз одам ба одам; г) дар рафти вайронкунии коидањои бехатарии тазриќњо ѐ метавонад бо сўзандоруњое, ки њангоми тазриќ бо хуни сироятшуда ифлос карда шудаанд. Дар маљмўњ гепатити В 50-100 маротиба аз ВНМО њам бештар сироятнок мебошад.

1.3.3 Аломатњо ва нишонањои гепатити В?

Гепатити шадиди В аксари ваќт аломат ва нишонањо надорад, вале ваќте, ки он ба вуљуд меояд, дар бемор бењолї, дилбењузурї, кайкунї, дард дар шикам ва зардї (зардшавии чашм ва пўст) дида мешаванд. Дар беморони гирифтори гепатити В-имузмини дар рафти беморї аломатњои вайроншавии функсияи љигар дида мешавад (инчунин ба монанди дамиши шикам, хунравии ғайричашмдошт ва тағйирѣбии њолати руњї).

1.3.4 Оризањо њангоми сирояти гепатити В чигуна мебошанд?

Шумораи ками њодисањои сирояти шадид метавонад вазнин бошад (гепатити муваќќатї) ва ба фавт оварда расонад. Аз дигар оризањои љиддие, ки дар шахсони гирифтори сирояти музмин дида мешаванд, метавонад сирроз ва саратони љигар инкишоф ѐбад.

1.3.5 Гепатити В чигуна табобат карда мешавад?

Табобати мушаххаси гепатити шадиди В вуљуд надорад. Гепатити В-имузмини дар баъзе њолатњо бо доруњои зидди вирусї ва интерферон табобат карда мешавад.

1.3.6 Чї тавр метавон бемории гепатити В-ро пешгирї намуд?

Гепатити В-ро бо воситаи иммунизатсия пешгирї кардан мумкин аст. Азбаски интиќоли гепатити В яке аз сабабњои асосии беморињои музмин дар шароити глобалї мебошад, њамаи кўдакони навзод (њангоми таваллуд) ѐ баъди таваллуд (дар рўзњои аввали њаѣт) хатто дар давлатњои эндемикии пастбуда, баъд аз таваллуди кўдакбояд вояи аввалини вакцинаи гепатити В-ро гиранд (дар давоми 24 соат баъди таваллуд).

Баъди гузаронидани вояи аввали вакцинаи зидди гепатити В вояи дуюм бояд дар якљоягї бо АКДС ва вакцинаи Hib, бењтараш дар намуди вакцинаи пентавалентї гузаронида шавад (АКДС+ГепВ+Hib).

Шахсони пас аз гепатити шадиди В пурра барќароршуда, дорои њимояи якумра аз сироятѣбии такрорї мегарданд.

Муќаррароти асосї оид ба гепатити В

- ✓ Дар 90%-и кўдакони сироятшуда, беморињои музмин инкишоф меѣбанд, дар њоле, ки 90%-и калонсолони сироятѣфта пурра шифо меѣбанд. Гирифтани иммунизатсия њангоми таваллуд муњим аст.

✓	Гепатити В тавассути алоқа бо хун ё дигар моеъҳои физиологии бадани шахси сироятшуда паън мешавад. Дар маълумъ гепатити В 50-100 маротиба аз ВНМО нам бештар сироят меёбад.
✓	Гепатити музмини В ба пайдоиши сирроз, саратони ӯигар, вайроншавии функцияҳои ӯигар ва ба фавт оварда мерасонад.
✓	Ба ҳамаи кӯдакон бояд вакцинаи зидди гепатити В ӯангоми таваллуд дар алоҳидагӣ ворид гардида, минбаъд вояҳои дуюм ва сеюми вакцинадар якҷоягӣ бо вакцинаи АКДС ва Hib, беътараш бо вакцинаи пентавалентӣ гузаронида шавад.

Љадвали 1.3 Маълумоти кӯтоъ оид ба вакцинаи зидди гепатити В

Намуди вакцинаҳо	Рекомбинантии вакцинаи ДНК- ё вакцина дар асоси плазма гирифта шудааст
Шумораи умумии вояҳо	4
Тақвими миллии иммунизатсия – Геп В ӯангоми таваллуд бо истифодаи минбаъдаи вакцинаи пентавалентӣ	Вакцинаи Гепатити В-яквалентаро ӯарчи зудтар баъди таваллуди кӯдак гузаронидан мумкин аст (<24 с) Баъдан, компоненти Гепатити В дар таркиби вакцинаи пентавалентӣ дохил шуда, дар синни 2 то 4 моҳагии кӯдак иммунизатсия гузаронида мешавад: - пентаваленти 1- оғоз аз синни 2 моҳагӣ (минимум) - пентаваленти 2 – дар синни 3 моҳагӣ - пентаваленти 3 - баъди вояи қаблӣ дар синни 4 моҳагӣ
Вояҳои такрорӣ	Не
Зиддинишондодҳо	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи қаблӣ
Њолатҳои номатлуб	- Вазнин: каме анафилаксия - Сабук: аксуламал дар ӯои вориди вакцина (дард, сурхшавӣ, варами), дарди сар, табларза
Чораҳои махсуси энтиётӣ	Барои ваксинатсия ӯангоми таваллуд танҳо вакцинаи яквалентии гепатити В-ро истифода бурдан лозим аст (вакцинаи пентавалентиро ӯангоми таваллуд истифода набаред).
Миқдори воя	0,5 мл
Љои гузаронидан	Дар қисми берунаи рони пой кӯдак
Намуди тазриқ	Доҳили мушак
Нигоҳдорӣ	Аз +2 °C то +8 °C Ба яхкунӣ роъ надиёед

1.4 Сурхча

1.4.1 Сурхча чист?

Сурхча – ин бемории сироятии тезпаъншаванда буда, аз љониби вирус ба вуљуд меояд. Нигонъ накарда ба оне, ки вакцинаи бехатар ва самаранок мављуд аст, сурхча яке аз сабабҳои муњимтарини Ҷавти кўдакон дарљањон боќи мемунад. Зиёда аз 95%-и њодисаҳои Ҷавти кўдакон аз сурхча дар кишварҳои дорои даромади пасти ањолї ва инфрасохторҳои заиф ба кайд гирифта мешаванд.

Азбаски беморї тезпаъншаванда мебошад, он дорои тамојули (тенденция) пайдоиши эпидемияҳо бо нишондоди баланди Ҷавт мебошад, махсусан дар ингуна шароитҳо ба монанди лагерҳои гурезањо.

Њодисаҳои бемории сурхча аксар ваќт дар байни кўдакони дорои норасоии ғизо, махсусан онњое, ки витамини А-ро ба миќдори кофїкабул намекунамд ва шароити кунунї зиндагї доранд, инчунин дар байни онњое, ки масунияти баданашон аз ҷониби ВНМО/ БПМБё дигар бемориҳо суст карда шудааст, дида мешаванд.

1.4.2 Сурхча чи гуна паън мешавад?

Сурхча дар тамос бо шахси сироятшуда, ба воситаи њаво-ќатрагїњангоми сулфазанї ва атсазанїпахн мешавад. Одамони гирифтори бемории сурхча, метавонанд дигаронро дар давоми якчанд рўз пеш ва пас аз пайдоиши нишонаҳо (доначаҳои сурх, њароратбаландї) сироят кунанд. Ин беморї ба осонї дар ҷойҳои ҷамъоварии хурдсолон ва кўдакон, мисол дар муассисаҳои тиббї, мактабҳо ё боғчањо пахн мешавад.

1.4.3 Аломатҳои ва нишонаҳои сурхча кадомњоянд?

Аввалин нишонаи сироят ин пайдоиши њарорати баланд таќрибан баъди 10-12 рўзи таъсири вируси сурхча мебошад, ки якчанд рўз мушоњида мешавад. Дар ин давра дар бемор мумкин аст атсазанин зиёд, сулфа, сурхшавї ва варамии ҷашм, дар қисми дарунии ковокии дањон доғҳои хурди сафед пайдо шавад (пятна Коплика). Баъди 1-18 рўзи баъди таъсири вирус пайдоиши доначаҳои сурх, одатан дар рўй ва қисми болоии гардан ба вуљуд меояд. Дар давоми се рўз доначањо дар бадан ва баъдан дар дасту пойњо пайдо мешавад. Он панљ-шаш рўз давом меёбад ва баъдан нест мешавад.

1.4.4 Оризаҳои сурхча кадомњоянд?

Кўдакони ваксинатсиянашудаи синни то панљсола ва махсусан хурдсолон хатари зиёди беморшавии сурхчаро доранд ва онњо аз оризаҳои он азоб мекашанд, киба оќибатҳои марговароварда мерасонад. Кўдакони сироятёфта, ки шикамравии вазнинро бавуљуд меорад, метавонанд аз камшавии оби бадан азоб кашанд. Дар кўдакон метавонад норасоии ғизо инкишоф ёбад, илтињоби гуши миёна, пневмония ва энсефалит (сирояти мағзи сар). Сурхча сабабгори асосии паъншавии нобиноии кўдакон дар Африќо ва дигар минтақаҳои эндемикии љањон мебошад. Пневмония сабабгори асосии марг мебошад, ки онро сурхча бавуљуд меорад. Пневмонияро метавонад худи вируси сурхча ё сирояти бактериявї дуюмдараља бавуљуд орад.

1.4.5 Сурхча ҷигуна табобат карда мешавад?

Табобати махсуси сурхча вуљуд надорад. Антибиотикњо танњо дар сурати сироятҳои бактериявии гўш ва пневмония тањин карда мешаванд. Таъмин намудани ғизои дуруст ва табобати камшавии оби бадан тавассути истифодаи мањлулҳо барои барќарор намудани оби бадан муњим аст. Кўдакони гирифтори бемории сурхча бояд пурра хуранду нўшанд. Њамаи кўдаконе, ки дар кишварҳои тараќќикарда аз ташхиси сурхча гузаштаанд бояд ду вояи витамини А-ро бо фосилаи 24 соат бо маќсади пешгирии зарари ҷашм ва нобиної кабул кунанд. Кабули витамини А Ҷавти кўдаконро аз сурхча 50% кам мекунад.

1.4.6 Читавр метавон бемории сурхчаро пешгирї намуд?

Бемории сурхчаро бо ваксинаи дорои љузъи сурхчадошта (СГ) метавон пешгирї намуд. Барои пешгирии пайдоиши эпидемияи сурхча, таъмин намудани сатъи фарогирии баланд бо ду вояи ваксина зарур аст. Дар кўдаконе, ки бемории сурхчаро гузаронидаанд, масунияти якумра пайдо мешавад.

1.4.7 Барои пешгирї намудани сурхча ва мубориза бо он чї зарур аст?

Накшаи стратегияи глобалї оид ба беморињои сурхча ва гулафшон (2012-2020) дар панљ љузъњои асосї тавалљўњ зоњир мекунад: а) ба даст овардан ва нигоњ доштани сатъи баланди масунияти коллективї аз њисоби таъмин намудани сатъи фарогирии иммунизатсия бо ду вояи ваксинаи дорои љузъи сурхчадошта; б) мониторинги беморињо ва бањодињии талоши барномавї барои дастрасии пешравињо; ташкил ва нигоњдории иќтидор њангоми рух додани хурўљи беморї ва табобати њодисањои беморї; г) истифодабарии муошират барои њосил намудани боварї ва талабот ба иммунизатсия аз љониби ањолї; д) гузаронидани тадќикотњои илмї ва коркард дар дастгирии самаранокии иќтисодии амалиётњо барои бењтар намудани ваксинатсия ва усулњои диагностикаї.

Муќаррароти асосї оид ба сурхча

- ✓ Сурхча – ин бемории сироятии тезпањншаванда буда, дар тамос бо шахси сироятшуда, ба воситаи њаво-ќатрагїњангоми сулфазанї ва атсазанї пањн мешавад.
- ✓ Аввалин нишонаи сироят ин пайдоиши њарорати баланд, бо давомнокии аз як то њафт рўз мебошад. Дончањои сурх баъди 7-18 рўз пас аз таъсири вирус пайдо мешаванд.
- ✓ Сабаби аксари фавт њангоми бемории сурхча ин пневмония мебошад.
- ✓ Барои пешгирї аз оризањои вазнини бемории сурхча ташкил намудани табобати дурусти бемор, аз љумла ќабул намудани витамини А, муњим мебошад.
- ✓ Сурхчаро ба воситаи иммунизатсия пешгирї кардан мумкин аст. Њамаи кўдакон бояд ду вояи ваксинаи сурхчаро гиранд. Сатъи фарогирии хеле баланд (90-95%) гузаронидани ду вояро талаб мекунад.

Љадвали 1.4 Маълумоти кўтоњ оид ба ваксинаи дорои љузъи сурхчадошта (ВДС = С, СГ ё СБГ)

Намуда ваксинањо	Ваксинаи зиндаи ќобилияти сироятиаш сусткардашуда (аттенуированная вакцина). Дар Љумњурии Тољикистон ваксинаи якљояшудаи сурхча ва гулафшон - СГ истифода бурда мешавад.
Шумораи вояњо	2
Таќвими иммунизатсия	- СГ 1 – дар синнаи 12 моњагии кўдакон ворид карда мешавад - СГ 2 – дар синни 6 солагии кўдакон ворид карда мешавад
Вояи иловагї	- Њассоснокдории баланд (аллергия)баљузъи ваксина (аз он љумла, неомизин, канамизин ва желатин) - Њомиладорї - Њолати вазнини вайроншавии масунияти модарзодии пайдошуда, аз љумла пешравии сирояти ВНМО/БПМБ
Њолатњои номатлуб	- Љиддї: тромботситопения (кам шудани шумораи тромботситњо), анафилаксия, энцефалит (илтињоби мағзи сар, гарчанде муносибати сабабњои алоќа тасдиќ нашудааст) - Сабук: табларза, пайдошавии доначањои сурх баъди 5-12 рўзи пас аз гузаронидани иммунизатсия
Чорањои махсуси эњтиётї	Нест
Микдори воя	0,5 мл
Љои гузаронидан	Вобаста ба синну соли кўдак дарќисми китфи кўдак
Намуди тазриќ	Таѓи пўст

Нигондорї	- Аз +2° С то +8°С - Њамаи ваксинањои СГ дар љойњои аз нурњои офтоб муњофизатшуда нигон карда шавад
-----------	---

1.5 Гулафшон ва Алоими гулафшони модарзодї

1.5.1 Гулафшон ва Алоими гулафшони модарзодї чист?

Гулафшон– бемории сироятї буда, онро вирус ба вуљуд меорад. Беморї одатан дар байни кўдакон ва њам калонсолон дар шакли сабук мегузарад. Алоими гулафшони модарзодї(АГМ)–ин гурўњи нуќсонњои модарзодї, ки дар натиљаи сироятёбї бо вируси гулафшон њангоми њомиладорї пайдо мешаванд. Занони сироятёфтаи бо вируси гулафшон дар оғози њомиладорї, вирусро баљанини худ (плод) дар 90%-и њолатњо интиќол медињанд, ки метавонад ба фавти љанин ва АГМ оварда расонад.

Яке аз бештари нуќсонњои модарзодї ин каршавї мебошад. АГМ инчунин метавонад сабаби пайдоиши вайроншавии инкишофёбии чашм, дил ва мағи сар гардад.

1.5.2 Гулафшон чи гуна пањн мешавад?

Гулафшон ба воситаи њаво–ќатрагїњангоми сулфазанї ва атсазанї аз шахси сироятшуда, пањн мешавад. Вирус ба тамоми организм пањн шуда ва дар занони њомиладор таќрибан баъди панљ-њафт рўзи сироятёбї ба љанин мерасад.

Шахсони сироятёфта аксари ваќт пањнкунии вирусро баъди як-панљрўзи пас аз пайдоиши доначањои гулафшон оғоз кунанд, инчунин онњо метавонанд 7 рўзи пеш аз пайдоиши доначањо ва 14 рўзи пас аз пайдоиш вирусро пањн кунанд. Тифлони бо АГМ метавонанд дар давоми як сол ё зиёда аз он вирусро пањн кунанд.

1.5.3 Аломатњо ва нишонањои гулафшон ва АГМ чи гунаанд?

Таќрибан баъди 7-14 рўзи пас аз таъсири вирус дар сироятёфтагон метавонад баландшавии њарорати бадан, конъюктивит (бисёртар дар калонсолон) ва варамшавии бофтањои лимфатикии қисми гарданкайд карда мешаванд ва баъди 5-10 рўзи беморї доначањои сурх пайдо мешаванд. Пайдоиши доначањо аксари ваќт аз рўй оғоз ёфта ва баъдан дар қафаси сина ва пойњо пањн мешаванд. Ин доначањои макулопапулэзии сурх буда, баландтар аз сатњи пўст ва нисбат ба доначањои сурхча сустар мебошанд. Доначањо таќрибан аз як то се рўз меистанд. Тадќиќотњо нишон доданд, ки дар 20-50%-и њодисањои беморї бе пайдоиши доначањо мегузарад. 70%-и занони калонсол метавонанд аз дард ва қарахтшавии буғумњо шикоят кунанд.

Дар кўдакони бо АГМ одатан инкишофи нуќсонњои модарзодї ба монанди катаракта ва гум кардани шунавої дар навзодї мушоњида мешаванд, вале дар якчанд кўдакон аломатњо то расидан ба синни ду-чор сол мушоњида намешаванд. Аќиб мондани инкишофи аќлметавонад кайд карда шавад.

1.5.4 Оризањо њангоми гулафшон чигуна мебошанд?

Баъд аз гузаронидани гулафшон оризањои беморї аксари ваќт нисбат ба кўдакон дар калонсолон дида мешаванд. Баъди гузаронидани бемории гулафшон энтсефалит таќрибан як њодиса дар 6000 сироятшудагон ба амал меояд, аксари ваќт дар байни занони калонсолон мушоњида мешавад. Мушкилотњо бо хунравї як њодиса дар 3000 сироятшудагон мушоњида мешавад, одатан дар байни кудакон. Алоими Гийена-Барре хеле кам мушоњида мешавад.

1.5.5 Гулафшон ва АГМ чигуна табобат мешавад?

Табобати махсуси зиддивирусии гулафшон ва АГМ вуљуд надорад. Барои сусткунии аломатҳо табобати дастгирикунанда гузаронида мешавад.

1.5.6 Гулафшон ва АГМ чигуна пешгирӣ карда мешавад?

Гулафшон ва АГМ-ро бо воситаи вакцинаҳои бахатар ва самараноки зидди гулафшон пешгирӣ намудан мумкин аст. Барои иммунизатсия кӯдакони хурдсол одатан вакцинаҳои якҷояшудаи зидди сурхча\Баногӯшак(СГё СБГ) истифода мешаванд. Дар баъзе кишварҳои саноатӣ аз ҷисби тадбири барномаи иммунизатсия гулафшон амалан бартараф карда шудааст.

Муҳим он аст, ки сатҳи фарогирии кӯдакони хурдсол доимо дар сатҳи на камтар аз 80%, нигоҳдошта бошад, то ин ки интиқоли гулафшон ба гурӯҳи синну соли дигар паҳн нашавад. Дар робита бо пешгирии АГМ занони қобилияти зоишгурӯҳҳои мақсаднок барои иммунизатсияи зидди гулафшон мебошанд.

Муқаррароти асосӣ оид ба гулафшон ва АГМ

- ✓ Гулафшон ва АГМ сирояти вирусӣ мебошанд.
- ✓ Гулафшон одатан бемории кӯдакони буда, дар шкали сабук мегузарад, вале занони гирифтори гулафшон дар оғози ҳомиладорӣ, метавонанд вирусро ба ҷанини худ интиқол диҳанд, ки ин метавонад ба фавти ҷанин ва АГМ оварда расонад.
- ✓ Дар 20-50%-и ҳолатҳои бемории гулафшон донаҷаҳои сурх метавонанд дида нашаванд.
- ✓ АГМ нуқсонҳои модарзодии вайроншавии инкишофёбии гушҳо, чашм, дил ва мағзи сарро дарбар мегирад.
- ✓ Дар айни замон, ТУТ тавсия медиҳад, ки бо мақсади ба даст овардани элиминатсияи гулафшон ва АГМ, давлатҳо бояд вакцинаи зидди гулафшонро дар якҷоягӣ бо вакцинаи сурхча истифода баранд (СГ ва СБГ).

Ҷадвали 1.5 Маълумоти қунон оид ба вакцинаи ҷузъи гулафшондошта

Намуди вакцина	Вакцинаи зиндаи қобилияти сироятиаш сусткардашуда (аттенуированная вакцина). Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вакцинаи якҷояшудаи сурхча ва гулафшон - СГ истифода бурда мешавад.
Шумораи вояҳо	2
Тақвими миллии иммунизатсия	- СГ 1 – дар синни 12 моҳагии кӯдакон ворид карда мешавад - СГ 2 – дар синни 6 солагии кӯдакон ворид карда мешавад
Зиддинишондод	- Ҳассоснокдории баланд (аллергия) ба ҷузъи вакцина (неомицин ва желатин) - Ҳомиладорӣ - Ҳолати вазнини вайроншавии масунияти модарзодии пайдошуда, аз ҷумла, пешравии сирояти ВНОМ/БПМБ
Ҳолатҳои номатлуб	Дар баъзе занони калонсол: артрити вазнин (илтиҳоби буғумҳо) ва артралгияи сабук (дард дар буғумҳо)
Чораҳои махсуси эҷиёти	Нест
Миқдори воя	0,5 мл
Ҷои гузаронидан	Дар қисми мушаки делтамонанди дасти кӯдакон
Намуди таъриқ	Тағи пӯст
Нигоҳдорӣ	- Аз +2°С то +8°С

	- Њамаиваксинањои СГ бояд дар ҷойҳои аз нурҳои офтоб муҳофизатшуда нигоҳ дошта шаванд.
--	--

1.6 Баногӯшак (Баногӯшак)

1.6.1 Баногӯшак чист?

Баногӯшак – ин бемории сироятӣ буда, аз ҷониби вирус ба вуљуд меояд. Баногӯшак дар саросари ҷаҳон паён шуда, ҳамаҷун Баногӯшаки сироятӣ маълум аст, зеро он аксари вақт ба ғадудҳои обии назди гушо (слюнние железы) таъсир мерасонад. Агар вирус ба тухми (дар мардон) таъсир расонад пас ин беморию Баногӯшаки орхити меноманд. Баногӯшак аксари вақт ба кӯдакони синни аз панҷ то нӯҳсола таъсир мерасонад. Инчунин вируси Баногӯшак метавонад дар байни калонсолон низ мушоҳида шавад, дар ин ҳолат оризаҳо хеле ҷиддӣ мебошанд.

1.6.2 Баногӯшак чигуна паён мешавад?

Баногӯшак бо воситаи ҳаво-катрағиҳои сулфазанӣ, атсазанӣ ва инчунин дар тамос бо шахси сироятшуда, паён мешавад. Бемории Баногӯшак, метавонад дар давоми шаш рӯз пеш аз сироятҳои ғадудҳои обии даҳон ва дар давоми нӯҳ рӯзи баъди он дигаронросироят кунад.

1.6.3 Аломатҳои ва нишонаҳои Баногӯшак кадомҳоянд?

Тақрибан дар 33%-и шахсони сироятшудаи вируси Баногӯшак аломатҳои ва нишонаҳои беморӣ дида намешавад. Агар онҳо пайдо шаванд, он одатан пас аз 14-21 рӯзи баъди сироятҳои руҳ меояд. Дардмандӣ ҳамаҷун хондан ва кӯрт қардан ба аломатҳои дохил мешавад. Инчунин табларза ва ҳолати сустии умумии бадан метавонад мушоҳида гардад. Варамшавии ғадудҳои оби даҳон, ки дар поён ва назди гушо ҷойгиранд, яке аз аломатҳои асосии беморӣ буда, метавонад аз як ё ду тараф мушоҳида қарда шавад. Ҳамаҷун Баногӯшаки орхити дардмандӣ ва варамкунии тухми (дар мардон) мушоҳида қарда мешавад.

1.6.4 Оризаҳои ҳамаҷун бемории Баногӯшак кадомҳоянд?

Оризаҳои ҳамаҷун Баногӯшак хеле қиматӣ дида намешавад, аммо метавонанд хеле ҷиддӣ бошанд. Дар мардон ё писарони навраш Баногӯшаки орхити метавонад ба безурриети оварда расонад. Энсефалит (илтиҳоби мағзи сар), менингит (илтиҳоби пардаи мағзи сар ва ҷаромағз) ва гум қардани шунавоии гушо оризаҳои хеле қиматӣ мебошанд, ки ҳамаҷун Баногӯшак дар ҳамаҷун синну сол пайдо намешавад.

1.6.5 Баногӯшак чигуна табобат қарда мешавад?

Табобати махсуси Баногӯшак вуљуд надорад. Азбаски сабаби пайдоиши он вирус мебошад, табобати Баногӯшак бо антибиотикҳои самаранок нест. Барои сабук намудани аломатҳои табобати дастгирикунанда бо мақсадипаст намудани шиддатнокии аломатҳои гузаронида мешавад.

1.6.6 Чӣ тавр метавон Баногӯшакро пешгирӣ намуд?

Баногӯшакро бо воситаи иммунизатсия бо вакцинаи дорои ҷузъи Баногӯшакдошта, метавон пешгирӣ намуд. Дар давлатҳои, ки иммунизатсия бар зидди Баногӯшак дар тақвими миллии иммунизатсия ворид қарда шудааст, тавсия дода мешавад, ки вакцинаи СБГ-ро истифода баранд (вакцинаҳои ҷаҳоншуда, ки дар таркибашон антигени сурхча, Баногӯшак ва гулафшон дохиланд).

Шахсон, ки бемории Баногӯшакро гузаронидаанд, масунияти якумра бар зидди ин вирус пайдо мекунад.

Муқаррароти асосӣ оид ба Баногӯшак

- ✓ Баногӯшак бо воситаи ӯнаво-қатрагӣ ӯангоми сулфазанӣ, атсазанӣ ва инчунин дар тамос бо шахси сироятшуда, паҳн мешавад.
- ✓ Тақрибан дар се-яки шахсони сироятшудагон вируси Баногӯшак аломатҳо ва нишонаҳои беморӣ дида намешавад.
- ✓ Аломати аз ҳама аёни беморӣ ин варамшавии ӯадудҳои оби даҳон мебошад.
- ✓ Оризаҳои ӯангоми Баногӯшак хеле кам дида мешаванд, аммо онҳо метавонанд хеле ӯиддӣ бошанд.
- ✓ Ваксинаи зидди Баногӯшак бояд бо ваксинаҳои яқъояшудаи сурхча ва гулафшон (СБГ) дар доираи баланди самаранокии барномаи иммунизатсия бо зиёда аз 80%-и сатҳи фарогирӣ гузаронида шавад.

Љаввали 1.6 Маълумоти кӯтоӣ оид ба ваксинаи дорои ӯузи Баногӯшакдошта

Намуди вакцина	Ваксинаи зиндаи қобилияти сироятиаш сусткардашуда (аттенуированная вакцина). Дар Љумӯурии Тоҷикистон воридкунии ваксинаи яқъояшудаи сурхча/Баногӯшак/гулафшон (СБГ) банақша гирифта шудааст.
Шумораи вояҳо	2
Тақвими миллии иммунизатсия	- СБГ 1 – дар синни 12 моҳагии кӯдакон ворид карда мешавад - СБГ 2 – дар синни 6 солагии кӯдакон ворид карда мешавад
Зиддинишондод	- Њассоснокдории баланд (аллергия) ба ӯузи вакцина (неомицин ва желатин) - Њомиладорӣ - Њолати вазнини вайроншавии масунияти модарзодии пайдошуда, аз ӯумла пешравии сирояти ВНОМ/БПМБ
Њолатҳои номатлуб	- Вазнин: менингити асептикӣ (аз ӯисоби баъзе штаммиҳо бавуҷуд меояд); орхит (илтиҳоби тухмиҳо); каршавӣ аз ӯисоби ӯассосияти неврологӣ (сенсорно-неврологическая глухота); миозити музмин (илтиҳоби шадиди мушакҳо) - Сабук: аксуламал дар ӯои воридкунии ваксинаҳо; варамшавии ӯадудҳои оби даҳон ва назди гушҳо
Чораҳои махсуси энтиетӣ	Нест
Миқдори воя	0,5 мл
Љои гузаронидан	Дар қисми мушаки делтамонанди дасти кӯдакон
Намуди тазриқ	Тағи пӯст
Нигоҳдорӣ	- Аз +2°C то +8°C - Њамаи ваксинаҳои СБГ бояд дар ӯойҳои аз нурҳои офтоб муҳофизатшуда нигоҳ карда шаванд

1.7 Кабудсулфа

1.7.1 Кабудсулфа чист?

Кабудсулфа ё «сулфаи аккос (лающий кашель)» бемории шадиди сироятшаванда буда, ба ӯ осеб додани роњњои болоии системаи нафаскашї, хурӯљи сулфаи давомнокии ихтилолї хос аст. Бемории кабудсулфа аз љониби бактерияи *Bordetella pertussis* ба вуљуд меояд, ки дар дањон ва њалќ љойгир мебошанд. Азбаски ин беморї тезпањншаванда аст, махсусан ба тифлони иммунизатсиянашуда таъсир мерасонад, њатто дар давлатњои бо сатњи фарогирии иммунизатсия баланддошта бемории кабудсулфа мушкилоти тандурустии љамъиятї дар сатњи глобалї боќї мемонад.

1.7.2 Кабудсулфа чигуна пањн мешавад?

Кабудсулфа бо воситаи њаво–ќатрагї њангоми сулфазанї ва атсазанї аз шахси сироятшуда, пањн мешавад. Бемороне, ки ба табобат ниёз надоранд, метавонанд сирояткунанда бошанд ва кабудсулфаро то се њафта аз саршавии пайдоиши сулфаи оддї пањн намоянд. Дар аксари давлатњо ин беморї дар шакли давранњои мунтазами хурӯљ аз 3 то 5 сол мушоњида мешавад.

1.7.3 Аломатњо ва нишонањои кабудсулфа кадомњоянд?

Таќрибан баъди 10 рӯзи сироятёбї нишонањои оддии шамолхурї: зуком, обравии чашмон, атсазанї, табларза ва сулфаи хурд пайдо мешаванд. Оњиста-оњиста сулфа зиёд шуда, хислати сулфаи пайдарњам сар мешавад. Дар охир њар як сулфаи бемор садонок мебошад. Кангоми сулфазании пайдарњам кўдак аз њисоби норасоии њаво метавонад кабуд шавад. Баъди сулфањои пайдарњам, ки махсусан шабона такрор мешавад, аксаран баќайкунї ва мондашавї пайгари мекунанд.

1.7.4 Оризањо њангоми бемории кабудсулфа кадомњоянд?

Оризаи асосї њангоми кабудсулфа пневмония мебошад, ки дар давлатњои тараќќиёфта таќрибан дар 6%-и њодисањои кабудсулфа вохурда мешавад. Хатари пайдоиши пневмония дар байни кўдакони то шашмоња метавонад чор маротиба нисбат ба калонсолонбаландтар бошад. Дар кўдакон чунин оризањо, ба монанди ларзиш ва ташаннуљ мушоњида мешаванд, ки дар натиљаи баландшавии њарорати бадан ё норасоии њаво ба маѓзи сар ба миён меоянд, ки сабабгори он сулфаи пайдарњам мебошад.

1.7.5 Кабудсулфа чигуна табобат мешавад?

Табобат бо антибиотикњо, одатан бо эритромитсин, ки метавонад вазнинии бемориро кам намояд. Азбаски маводњои доруворї бактерияро дар дањон ва њалќ нобуд мекунанд, антибиотикњо метавонанд ќобилияти сирояти интиќоли кабудсулфаро ба дигар шахсон кам кунанд.

1.7.6 Чйтавр метавон кабудсулфаро пешгирї намуд?

Давоми солњои зиёд аст, ки кабудсулфа бо воситаи иммунизатсия пешгирїкарда мешавад, бо вакцинаи дорои љузъи гуљўзиндонак ва кузоздошта (ба мисли АКДС), вале дар ваќтњои охир вакцинаи зидди кабудсулфа дар дохили вакцинањои пентавалентїбуда ворид карда мешавад, ки дар таркибаш ғайри АКДС, инчунин вакцинањои зидди гепатити В ва сирояти гемофилии типи b дохил мешаванд. Вакцинаи пентавалентї шумораи тазриќњоро кам мекунад, ки њангоми иммунизатсияи тифлон зарур аст. АКДС ва вакцинањои пентавалентї дар бахшњои гуљўзиндонак ва сирояти гемофилии типи b-и њамин банд шарњ дода шудаанд.

Мукаррароти асосиод бабемории кабудсулфа

- ✓ Кабудсулфа ё «сулфаи аккос» ни бемориёи роёнои болоии нафас мебошанд.
- ✓ Кабудсулфа сирояти бактерия буда, аз одам ба одам бо воситаи ӯаво-катрагӯангоми атса ва сулфазанӣ паён мешавад.
- ✓ Кӯдакони хурдсол эҳтимоли сироятёбии бештарро доранд, онҳоро ба оризаёи ӯиддӣ ва фавт оварда мерасонад.
- ✓ Усули самаранокӣ пешгирии кабудсулфа дар байни ӯамаи кӯдакони хурдсолгузаронидани имунизатсия бо ваксинаи дорои ӯузи кабудсулфадоста мебошад.

Љадвали 1.7 Маълумоти кӯтоъ оид ба ваксинаёи дорои ӯузи кабудсулфадоста

Намуди ваксина	Њуљайраи пурраи кушташуда ё беӯуљайра (бе ӯуљайраи беғаразона (без интактных клеток))
Шумораи вояё	3
Тақвими миллии имунизатсия	Пентавалентнӣ, АКДС ё ваксинаи кабудсулфа дар намуди севояга аз синни 8-ӯафтаина оғоз ёфта, вояёи минбаъдаи он (ӯадди акқал) бо фосила 4 ӯафта гузаронида мешаванд
Вояи иловагӣ	- Кӯдакони дар синни аз 1 то 6 сола: 1 вояи иловагӯиӯадди акқал пас аз 6 моёи баёди аёломи 3-юм вояёи силсилаи аввала, беӯтараш дар соли дуёми ӯаёт - Њар як давлат бояд оид ба воридаи вояёи иловагӯи барои наврасону калонсолонқарор қабул намояд.
Зиддинишондод	Анафилаксия ё аллергия баёди гузаронидани вояи қабли
Њолатёи номатлуб	- Вазнин: хеле кам анафилаксия, воқеаёи гипотонӣ-гипореактивӣ (гум кардани тонуси мушакёо, аксуламали ӯавобӣ ва даркқунӣ); ташакқунӯи фебрилӣ (фебрильные); гирия дарозмуддат. - Сабук: аксуламал дар ӯои воридакунии ваксинаёо (дард, сурхшавӣ, варамшавӣ); табларза ва ӯолати ӯаяёоннокӣ
Чораёи махсуси энтиётӣ	Не
Микдори воя	0,5 мл
Њои гузаронидан	- Қисми болоии (берунаи) рони пой дар хурдсолон - Мушаки делтамонанди китф дар кӯдакон ва калонсолон
Намуди тазрик	Доҳили мушак
Њигоёдорӣ	- Аз +2°Сто +8°С - Ба яхқунӣ роё надиёед

1.8 Фалаљ (Полиомиелит)

1.8.1 Фалаљ чист?

Фалаљ-бемории шадиди сироятӣ буда, барангезандаи он яке аз намудёи 3 – серотипи вируси фалаљ баёисоб мераванд (намуди 1,2 ё 3). Инчунин онёо вируси ёёоии фалаљ (ВЁФ) номида мешаванд, аз баски онёо дар табиат гардиш дошта ва қобилияти сироятқунии одамонро доранд. Бемории Гейне-Мединбуда, баёосебхурии моддаи хокистаранги ҳароммағз, пайдоиши фалаљи канора вабулбарӣ хосмебошад.

Фалаљ асосан ба кӯдакони то панљсола таёсир мерасонад. Дар яке аз 200 ӯодисаёи сироятёфтагон вақте, ки вирус ба ӯуљайраёи асаби ӯароммағз ӯуљум мекунад, ки он мушакёоро идора мекунад, фалаљи паралистикӣ инкишоф меёбад.

Дар байни сироятҳои вирусии асаб ин беморӣ, яке аз ҷойҳои намоёнро ишғол менамояд.

1.8.2 Фалаҳ чигуна паён мешавад?

Вируси фалаҳ бо роҳҳои фазлаві-даҳонӣ (фекально-оральный) мегузарад. Дар минтақаҳои соҳиби шароити бади санитарӣ, аксари вақт он бо воситаи даҳон дохил мешавад, вақте одамон хӯрок мехуранд ё об менӯшанд, ки онҳо бо наљосат ифлос шудаанд. Дар бисёр шахсони сироятёфтаи фалаҳ, беморӣ бе ягон нишонаҳои клиникӣ мегузарад, вале онҳо метавонанд беморию паён кунанд.

1.8.3 Аломатҳои ва нишонаҳои фалаҳ кадомҳоянд?

Баъди сироятёбии вируси фалаҳ тақрибан дар 25%-и сироятёфтагон, беморӣ батаври сабукмегузарад ва ба ӯ нишонаҳои табларза, дардисарвадардигулӯхосаст. Фалаҳи парализикӣ тақрибан дар 1%-и сироятёфтагон инкишоф меёбад. Фавт тақрибан дар 5-10%-и гирифтгони фалаҳ дида мешавад.

1.8.4 Фалаҳ чигуна табобат мешавад?

Фалаҳ табобат надорад. Табобати нигоҳдорандаи симптоматикиро дар давраи шадиди беморӣ дар бар мегирад, аз ҷумла таъмини муолиҷаи нафаскашӣ ӯангоми фалаҳшавии мушакҳои роҳи нафас. Оқибатҳои нейромускулӣ бо истифода аз физиотерапия ва муолиҷаи ортопедӣ коёнш меёбад.

1.8.5 Чӣ тавр метавон фалаҳро пешгирӣ намуд?

Фалаҳро метавон бо воситаи иммунизатсияи ваксинаи бо тариқи даҳон истифодашаванда (ОПВ) ва ё ваксинаи ғайрифатољкардашуда бар зидди бемории фалаҳ (ИПВ) пешгирӣ намуд. ТУТ ба ӯамаи давлатӣое, ки танҳо ОПВ-ро истифода мебаранд аққалан ворид намудани як вои ваксинаи ИПВ-ро дар тақвими миллии иммунизатсияи худ тавсия медиҳад.

Муқаррароти асосӣ оид ба фалаҳ

- ✓ Фалаҳ аз вирусҳои ёбии 1, 2 ва 3-и намудҳои ба вуљуд меояд, ки бо роҳи фазлаві-даҳонӣ паён мешавад.
- ✓ Дар бисёр шахсони сироятёфта, нишонаҳои беморӣ дида намешавад, вале онҳо метавонанд беморию паён кунанд.
- ✓ Фалаҳи парализикӣ тақрибан дар 1%-и сироятёфтагон инкишоф меёбад; агар фалаҳ инкишоф ёбад, пас он тақрибан дар 5-10%-и фалаҳшудагон ба марг оварда мерасонад.
- ✓ ТУТ ба ӯамаи давлатӣое, ки танҳо ОПВ-ро истифода мебаранд, ворид намудани аққалан як вои ваксинаи ИПВ-ро дар тақвими миллии иммунизатсияи худ тавсия медиҳад.

Љавдали 1.8 Маълумоти кӯтоҳ оид ба ваксинаи зидди фалаҳ

Намуди ваксина	ОПВ – вируси зиндаи қобилияти сироятнокиашон сусткардашуда; ИПВ – ваксинаи ғайрифатољкардашуда
Шумораи воиҳо	5 – вои ОПВ ва 1 вои ИПВ
Тақвими миллии иммунизатсия - ОПВ + ИПВ	- Вои сифрии (О) ОПВ – дар давоми 24 соати баъд аз таваллуди кӯдак - 1 вои ОПВ – дар 2 моҳагӣ - 2 вои ОПВ – дар 3 моҳагӣ - 3 вои ОПВ – дар 4 моҳагӣ - 4 вои ОПВ – дар 12 моҳагӣ - 1 вои ИПВ – дар 4 моҳагии кӯдак, яқљоя бо ОПВ

Зиддинишондод	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи кабли
Њолатҳои номатлуб	- ОПВ – хеле кам фалаҳи парализикии вобаста аз ваксина (ФПВВ) - ИПВ – ъолатҳои номатлуби вазнин бақайд гирифта нашудааст; аксуламали сабук дар лойи тазрик
Чораҳои махсуси энтиетӣ	Иммунизатсияро ба таъхир гузоред, агар қўдак дар ъолати миёнаи вазнин ва вазнини бемориҳо бошад (њангоми баладшавии ъарорати бадан $\geq 39^{\circ}\text{C}$)
Микдори воя	- ОПВ – 2 катра ба дањон - ИПВ – 0,5 мл дар намуди тазрик
Њои гузаронидан	- ОПВ – танҳо ба дањон - ИПВ – дохили мушак; қисми болоии (берунаи) рони пойи қўдак
Нигоњдорӣ	- ОПВ – аз $+2^{\circ}\text{C}$ то $+8^{\circ}\text{C}$ - ИПВ – дар ъарорати аз $+2^{\circ}\text{C}$ то $+8^{\circ}\text{C}$ нигоњ дошта шаванд; ба яхкунӣ роњ надињед.

1.9 Гастроэнтерити ротавирусї

1.9.1 Гастроэнтерити ротавирусї чист?

Гастроэнтерити ротавирусї –ин бемории тезпањшавандаи шикамравї буда, газзаки меъдаю рўдаи бориқро аз љониби штаммњои ротавирусї бавуљуд меорад. Гастроэнтерити ротавирусї яке аз сабабњои асосии диареяи вазнин байни кўдакони хурдсол дар саросари љањон ба њисоб меравад. Он дар њама љойњо, њатто дар давлатњое, ки стандартњои хуби санитарї ва мављудияти оби тозаи ошомиданї доранд, дида мешавад.

Њолатњои ғавт одатан дар байни кўдакони хурдсоли синни аз 3 то 12 моња вохурда мешаванд, вақте, ки дар онњо сироятї аввалини гастроэнтерити вазнин инкишоф меёбад ва онњо дар робитаи талафёбии об (дегидратация) осебпазир мегарданд.

1.9.2 Ротавирус чигуна пањн мешавад?

Ротавирусбороњњои фазаљї-дањонї интиќол меёбад. Бо фазаља кўдакони сироятшуда шумораи зиёди вирусро хориљ мекунанд. Вирус метавонад дар давраи ду рўз пеш аз пайдо шудани аломатњои беморї ва то 10 рўз баъди пайдоиши онњо хориљ шавад. Ротавирус нисбати таъсири муњити беруна хеле устувор мебошад ва метавонад бо воситаи хўрока, об ва ашёњои ифлосшуда пањн шавад.

1.9.3 Аломатњо ва нишонањои гастроэнтерити ротавирусї кадомњоанд?

Гастроэнтерити ротавирусї аз дарунравии гузарандаи сабук то дарунравии вазнин ва кайкунї љараён меёбад, ки ба талафёбии об оварда мерасонад. Аломатњо одатан баъди як-се рўзи пас аз сироятёбї оғоз меёбанд. Пеш аз оғози диарея мумкин аст табларза ва кайкунї мушоњида карда шавад. Диарея одатан 3-7 рўзро дар бар мегирад.

1.9.4 Оризањо њангоми бемории гастроэнтерити ротавирусї чигуна мебошанд?

Пас аз оғоз ёфтани кайкунї ва ё диареяи обакї дар кўдакони хурдсол талафёбии об зуд инкишоф меёбад, ки ба чунин оризањо ба монанди садма (шок), вайроншавии функсияи гурдањо, љигар ва ба ғавт оварда мерасонад.

1.9.5 Гастроэнтерити ротавирусї чигуна табобат мешавад?

Табобати махсуси зидди вирусии гастроэнтерити ротавирусї вуљуд надорад. Њамчунин мисли дигар њодисањои диарея, табобати асосии дастгирикунанда ин барќарор намудани талафёбии моеъ бо ёрии мањлул, муолиљаи дањонии регидрататсионї (МДР-ORS) ва истифодаи доруњои рухдор (цинќдор) мебошанд. Талафёбии вазнини об метавонад ворид намудани моеъи иловагїи дохили рагро дар якљоягї бо МДР барои зуд барќарор намудани талафоти об ва электролитњо талаб кунад.

1.9.6 Чї тавр метавон гастроэнтерити ротавирусиро пешгирї намуд?

Дар давоми 20 соли гузашта ғавти диареяи аз дигар сабабњо бавуљуд омада, аз њисоби бењтар намудани ғизо, бењбудии гигиенї ва санитария, инчунин мављудияти МДР ва доруњои рухдор дар сатњи ҷањонї хеле кам шудаанд. Бењтар намудани шароити санитарї ва дастрасї ба оби тозаи нўшокї дар коҳиш додани шумораи ҳодисањои сирояти ротавирусї камсамараноктар мебошад ва иммунизатсия яке аз усуљњои муњими пешгирии сирояти ротавирусии вазнин менамояд.

Сирояти гузаронидашудаи аввала баъзан масунияти нопурраро таъмин мекунад. Њангоми беморшавии минбаъда њолати вазнини он аз њодиса ба њодиса паст мегардад.

Муқаррароти асосӣ оид ба гастроэнтерити ротавирусӣ

- ✓ Ротавирус сабаби асосии ба вуъуд омадани гастроэнтерит дар байни тифлон ва кўдакони хурдсол мебошад
- ✓ Ротавирус бо роњњои фазлавї-дањонї интиќол меёбад ва вирус дар муњити зист устувор аст.
- ✓ Беморињои вазнин метавонад ба талафёбии об оварда расонанд. агар бо ёрии МДР ё фиристодани моеъи иловагї дохили раг, обњои талафёфта тез барќарор нашаванд ин дар навбати худ ба садма ва марг оварда мерасонад.
- ✓ Иммунизатсия муњофизати бењтарин аз гастроэнтерити ротавирусї мебошад, азбаски нисбат ба тањмин намудани оби тозаи ошомиданї ва чорањои санитарї дар пешгирии сирояти ротавирусї кам самараноканд.
- ✓ Иммунизатсия бар зидди сирояти ротавирусї танњо гастроэнтерити ротавирусиро пешгирї мекунад ва бояд дар стратегияи њамалњонибаи табобат ва пешгирї дар мубориза

Љадвали 1.9 Маълумоти кўтоњ оид ба вакцинаи ротавирусї

Намуди вакцина	Вируси зиндаи ќобилияти сироятнокиаш сусткардашуда
Шумораи вояњо	- 2 воя
Таќвими миллии иммунизатсия	- 1 воя – дар 2 моњагї
Rotarix®	- 2 воя – дар се мохагии кўдак ворид карда мешавад
Вояи иловагї	- Дар њоли њозир вояи иловагї тавсия дода намешавад
Зиддинишондод	- Аксуламали вазнини алергикї баъди гузаронидани вояи ќаблї
	- Норасоии масунияти вазнин (вале на сирояти ВНМО)
Њолатњои номатлуб	- Вазнин: инвагинатсия
	- Сабук: хашмгинї, атсазанї, сирояти гўшњо, ќайкунї ва диарея
Чорањои махсуси эњтиётї	- Иммунизатсияро ба таъхир гузоред њангоми гастроэнтерити музмин ва ё табларза дар њолати миёнаи вазнин ва вазнини беморињо
	- Дар кўдаконе, ки дар гузашта инвагинатсия ќайд шуда буд ё вайроншавии инкишофи рўдањо, ки метавонад далели инкишофи инвагинатсияро дорад, истифодаи вакцина тавсия дода намешавад.
Миќдори воя	- Rotarix®: 1,5 мл моеъ
Љои гузаронидан	- Танњо бо тариќи дањон
Нигоњдорї	- Аз +2° С то +8° С
	- Ба яхкунї роњ надињед

1.10 Кузоз

1.10.1 Кузоз чист?

Кузоз – ин бемории аз љониби бактерияи *Clostridium tetani* ба вуљуд омада буда, дар њама љойи хок (замин) чойгир аст. Сироятёбї бо ин бактерияњо ваќте, ки хок дар захм ё љои бурида мерасад, дида мешавад. Токсин бактерияро хориљ намуда, беморињои вазнини кашиш ва дарди мушакњоро ба вуљуд меорад, ки метавонад ба марг оварда расонад. Кузози навзодон (дар навзодон) ва кузози модарон дар минтаќањое, кидар шароити хона бе риояи ќоидањои тамизшуда таваллуд мекунанд, ки барои онњо тартиби оддї мебошад, ин мушкилоти љиддиро дарбар мегирад.

1.10.2 Кузоз чигуна пањн мешавад?

Кузоз аз одам ба одам интиќол дода намешавад. Дар њамагуна синну соли шахсон бактерия ба захм ё љои бурида бо воситаи чунин ашёњо, ба монанди нохунњои ифлос, кордњои ифлосшуда, асбобњо, хорњои чуб, асбобњои ифлосро истифода бурдан њангоми таваллуд ё захми чуќури аз њайвонњо гирифташуда, метавонад ворид шавад. Ин бактерия дар захмњои чуќур, захми сўхта ва захмњои дар натиљаи садама гирифташуда хуб инкишоф меёбад.

Сироятёбии байнинавзодон дар рафти таваллуд ази флосї дар бурёї дар фарш, аз асбобњои ифлоси истифода шаванда барои буриданиноф, матоњои ифлоси истифода шаванда барои бастабандии нофёдастњои ифлоси таваллудгир ба вуќў меояд. Тифлон ва кўдакон ичунин метавонанд бо кузоз ваќте, ки асбобњои ифлосшуда барои хатна истифода мешаванд, скарификатсия ва пирсинги (сурохи дар гўшњо) пушт ва ваќте, ки ифлоси ангишт ё дигар маводњои ифлоскунанда ба захм меафтанд, сироят ёбанд.

1.10.3 Аломатњо ва нишонањои кузоз кадомњоанд?

Давраи инкубатсионї (ваќт байни сироятшавї ва пайдоиши аломатњо) одатан аз 3 то 21 рўз аст, вале вобаста аз намуди захм метавонад якчанд моњ давом ёбад. Бо пастшавии давомнокии давраи инкубатсионї натиљаи хатарии фавт њангоми беморї афзоиш меёбад. Аломати аввалини кузоз дар кўдакон ва калонсолон шиддатнокии мушакњои љоѓ (часпидан ё мањкам шудани љоѓ) мебошад. Баъдан қарахтшавии гардан, шикам ва ё пушт, душворї њангоми фурў бурдан, кашишхурии мушакњо, араќкунї ва табларза пайдо мешаванд.

Навзодон бо кузоз њангоми таваллуд худро хуб нишон медињанд, вале баъдан, пас аз 3-28 рўзи таваллуд аз хурдан мемонанд. Баъдан дар онњо шиддатнокии мушакњо ба вуљуд меояд ва кашишхурии саhti мушакњо мушоњида мешавад.

1.10.4 Оризањо њангоми кузоз кадомњоанд?

Ваќте, ки ба мушакњо таъсир мерасонад, ки дар рафти нафаскашї иштирок мекунанд, ин метавонад ба норасоии шушї ва марг оварда расонад. Калонтарин хавфи осебхурї дар навзодон ва беморони синни солхурда мебошанд.

Бисёр ваќт пневмония низ вохурда мешавад. Дар натиљаи кашишхурии мушакњо ва ташаннуљ метавонад шикастани сутунмўњра ё дигар устуѓонњо ба вуљуд оянд. Дар наљотёфтагон баъди гузаронидани кузоз дар навзодї метавонад вайроншавии неврологии дарозмуддат мушоњида шавад.

1.10.5 Кузоз чигуна табобат карда мешавад?

Кузоз дар њама сину сол њолатњои фавќулодаи тиббї мебошад, ки он аз њама бењтар дар шароити беморхона табобат карда мешавад. Барои табобат иммуноглобулини зидди кузозї, антибиотикњо, коркарди захм ва муолиљаи кўмакрасон зарур аст.

1.10.6 Чй тавр метавон кузозро пешгирї намуд?

Ваксинаи дорои антигени кузоздошта (ВДАК) аз кузоз муњофизат менамояд. Тифлон ва кўдакон метавонанд ваксинањои якљояшуда, ба монанди АКДС, ваксинаи пентавалентї(АКДС+ГепВ+НіВ) ё АДС-ро ќабул кунанд. Њамаи шахсони аз њафтсола боло бояд бо ваксинаи АДС-М, ки дорои антигени кузоздошта ва пасткардашудаи шумораи антигенњои гулўзиндонак мебошад, иммунизатсияро ќабулкарда бошанд.

Кузози навзодонро бо роњи иммунизатсияи занњои дар синни ќобили таваллуд антигени кузоздошта ё дар давоми то њомиладорї пешгирї кардан лозим аст. Њангоми таваллуд тозагиро риоя кардан зарур аст, њатто агар модар иммунизатсия шуда бошад. Муњимтарин талаботи тартиби нигоњубинии ноф ва риояи тањмин намудани покии он яке аз корњои муњим ба њисоб меравад.

Шахсони табобатёфта ба кузоз масунияти табиї надоранд ва метавонанд такроран сироят ёбанд. ТУТ барои тањмини муњофизати пурра ќабул намудани шашвояи таќвими иммунизатсияро тавсия медињад.

Муќаррароти асосї оид ба кузоз

- ✓ Сабаби асосии пайдоиши кузоз бактерия мебошад, ки дар муњити зист љойгир аст.
- ✓ Сироятёбї дар њолатњои зерин рух медињад: њангоми таваллуд дар шароити нопокизабарои буридаи ноф бо асбобњои ифлосшуда истифода бурда мешаванд, бактерияи кузоз ба захм ва љойњои бурридашуда меафтанд.
- ✓ Кузози навзодондар давлатњо бо норасоии фарогирии иммунизатсия ва иљозати хатарноки таваллуд ва таљрибаи бастабандии ноф мушкилоти љиддї менамояд.
- ✓ Аксари навзодони сироятшудаи кузоз мефавтанд.
- ✓ Бењтарин усулњои пешгирии кузози модарон ва навзодон тибќи тавсияњои ТУТ истифодаи ваксинаи шашвоягии таќвими иммунизатсияи тифлон бо ваксинаи дорои АК ва вояи иловагии иммунизатсияи занони њомиладор дар њамаи њудудњо ва тањмини ёрии тиббии таваллуд бо нигоњдории шароити тамизшуда ва таљрибаи бастабандии ноф мебошанд.

Љадвали 1.10 Маълумоти кўтоњ оид ба ваксинаи дорои антигени кузоздошта

Намуди вакцина	Антиген
Шумораи вояњо	5
Таќвими миллї –ваксинаи пентавалентї	Шумораи воя барои иммунизатсияи кўдакон: - пентавалентї1- оғоз аз синни 2 моњагї (минимум) - пентавалентї 2 – дар синни 3 моњагї - пентавалентї 3 - баъди вояи ќаблї дар синни 4 моњагї
Таќвими миллї –АКДС	Барои кўдакони дар синни 16-23- моњагии кўдак
Таќвими миллї АДС	Барои кўдакони синнашон 6 сола
Вояњои зиёди ќабулшуда (Бустерная доза)	Барои наврасони синнаш 16 сола. Вояи минбаъдии гузаронидашудаи дар синни калонсолї (баъди њар 10 сола - 26,36,46,56 солагї) муњофизати дарозмуддатро тањмин мекунад
Зиддинишондод	Њассоснокии баланд (аллергия) ё анафилаксия дар вояи вориднамудаи ќаблї
Њолатњои номатлуб	- Вазнин: баъзан анафилаксия, илтињоби асабњои болої(илтињобиќисмати болоии асаб) - Сабук: аксуламал дар љои вориднамудаи ваксинањо ва табларза
Чорањои махсуси эњтиётї	Нест
Миќдори воя	0,5 мл
Љои гузаронидан	Ќисми болоии рони пойи кўдак, китф (мушаки делташакл) дар калонсолон
Намуди тазриќ	Доҳили мушак

1.11 Сил

1.11.1 Сил чист?

Барангезандаи бемории сил бактерияи *Micobacterium tuberculosis* мебошад, ки одатан ба шуш таъсир мерасонад, инчунин метавонад ба дигар узфҳои бадан аз ҷумла устуғонҳо, буғумҳо ва мағзи сар таъсир расонад.

На дар ҳамаи шахсони сироятёфта бо ин бактерия беморӣ инкишоф меёбад. Шахсони сироятёфта метавонанд худро бемор ҳис накунад ва нишонаҳои бемориро ҳам надошта бошанд. Чунин сироятёбӣ метавонад як умр давом кунад, вале дар ин шахсони сироятшуда метавонад беморӣ ҳеҷ гоҳ инкишоф наёбад. Шахсони сироятшудае, ки бемориро инкишоф намерасонад, дигар шахсонро наметавонанд сироят кунанд.

1.11.2 Сил чӣ гуна пањн мешавад?

Сил аз шахси бемор бо роњи Ҳаво-қатрагӣ, Ҳангоми сулфа ва атсазанӣ ба дигар шахсон мегузарад. Сил махсусан дар он ҷое, ки одамони сираҳои зиндагӣ мекунад, дастрасии маъдуд ба хизматрасониҳои тиббӣ ва/ё истеъмоли, нодурустии ғизоӣ доранд, тез пањн мешавад. Бо сили қорво ва дигар варианти сил, Ҳангоми истеъмолишири хуб нољушонидаи сироятшудаи қорвои қалони шохдор метавонанд сироят ёбанд.

Шахсон дар ҳама гуна синну сол метавонад бемории сил дошта бошанд, аммо ҳавфи инкишоф ёфтани беморӣ дар байни қўдакони синни то се сола ва дар пиронсолон хеле баланд мебошад. Дар шахсони системаи сусти масъулиятдошта (масалан, бо ВНМО/БПМБ) эҳтимолияти инкишофи беморӣ низ баланд мебошад.

1.11.3 Аломатҳои ва нишонаҳои сил қадомҳоянд?

Давраи аз сироятёбӣ ва то пайдоиши аломатҳо одатан аз 4 то 12 ҳафта ро ташиқ медиҳад, аммо пеш аз инкишоф додани беморӣ, барангезанда метавонад дар давоми якҷанд моҳ ё ҳатто сол дар бадани инсон устувор монад. Шахси бемор метавонад якҷанд ҳафта пас аз оғоз намудани табобаташ дигаронро сироят кунанд.

Аломатҳои сил метавонанд ҷолати сустии умумии бадан, лоғаршавӣ, табларза ва араққардан дар вақти шабона бошанд. Ҳангоми сил, ки сили шушӣ номида мешавад, аломатҳои сулфаи доимӣ, сулфа бо қаме хун ва дард дар қарфаси сина дохил мешаванд. Аммо дар қўдакони хурдсол, баъзан танҳо нишонаи бемории сил метавонад сустшавии рушд ва инкишофи рӯхӣ бошад. Дигар аломатҳо ва нишонаҳои бемории сил вобаста аст аз ҷойгиршавии сироят дар организм мебошад. Масалан, Ҳангоми сили устуғонҳо ва буғумҳо метавонад варамӣ, дард дар банду буғумҳои қос, зону, лангиданва сутунмуғраҳо мушоҳида қарда мешаванд.

1.11.4 Оризаҳои Ҳангоми сил қигунаанд?

Сил худро дар шаклҳои гуногун нишон медиҳад ва аксари вақт онро ташиқ қардан хеле душвор аст. Бемории сили табобат нақарда метавонад ба лоғаршавӣ ва марг оварда расонад. Ин метавонад дар шахсони бо ВНМО/БПМБ дошта Ҳарчи зудтар рӯй диҳад.

1.11.5 Сил чӣ гуна табобати қарда мешавад?

Беморони сил бояд табобати пурраро гузаронанд, ки истеъмоли ду ва ё зиёда доруҳои зидди силро дар давоми на қамтар аз шаш моҳ дарбар меқаранд. Ин стратегия барои табобати бемории сил аксар вақт «Табобати қурси қўтоњмуддати бемории сил тањти назорати бевосита» (DOTS) номида мешавад. Мутаассифона, баъзе беморон доруњоеро, ки аз қониби духтур тањин қарда шудаанд қабул намеқунанд ё табобати пурраро

намегузаранд. Баъзеҳо метавонанд табобати самаранок гиранд. Ин метавонад ба вусъатёбии устувори микобактерияҳои сил ба бисёре аз дорувориҳои оварда расонад, ки дар ин ҳолат табобати он хеле мушкил мегардад ва хатари паъншавии зиёди чунин микобактерияро баъди дигар шахсон ба миён меорад.

1.11.6 Силро чи гуна пешгирӣ кардан мумкин аст?

Иммунизатсияи кӯдакондар синни 12 моҳагӣ бо вакцинаи БСЖ метавонад аз сили менингит ва дигар шаклҳои вазнини сил кӯдакони синни аз 5 сола хурдро муҳофизат кунад.

Муқарароти асосӣ оид ба бемории сил

- ✓ Сил одатан ба шушӯ таъсир мерасонад, аммо он метавонад ба дигар қисмҳои организм аз ҷумла устухонҳо, буғумҳо ва мағзи сар таъсир расонад.
- ✓ Сил бо воситаи Ҳаво-қатрагӣ паён мешавад.
- ✓ Аломатҳои сил ҳолати сустии умумии бадан, лоғарӣ, табларза ва араққунии шабона мебошад.
- ✓ Шахсоне, ки бемории сил ташакул ёфтааст бояд тарзи пурраи табобатро бо доруворӣбарои шифоёбӣ ва пешгирии сирояти дигар одамон гузаранд.
- ✓ Усулҳои тавсияшавандаи пешгирии бемории сил дар байни кӯдакон ин гузаронидани иммунизатсия бо вакцинаи БСЖ-наноми таваллуд ва Ҳарчӣ зудтар пас аз таваллуд то ба синни 12 моҳ расидан, мебошанд.

Ҷадвали 1.11 Маълумоти кӯтоҳ оид ба вакцинаи БСЖ

Намуди вакцина	Зиндаи бактериалӣ
Шумораи вояҳо	1
Тақвими миллии иммунизатсия	Дар давоми 3-5 рӯзи баъд аз таваллуд
Вояҳои иловагӣ	Нест
Зиддинишондод	Ҳолати ВНО ё дигар масуниятҳо
Ҳолатҳои номатлуб	- Вазнин: сирояти умумӣ ё чунин сироятҳои монанди остеомиелит, абсцессҳо, лимфаденити минтақавӣ - Сабук: аксумал дар ҷойи тазриқ
Чораҳои махсуси энтиётӣ	Муҳим ни дуруст гузаронидани иммунизатсияи дохилипӯст мебошад – барои гузаронидани вакцинаи БСЖ сӯзандорӯҳои махсус истифода бурда мешаванд
Миқдори воя	0,05 мл
Ҷойи гузаронидан	Қисми берунии даст ё китфи чап
Намуди тазриқ	Доҳили пӯст
Нигоҳдорӣ	Аз +2°C то +8°C

1.12 Сирояти вируси попиломаи одам ва саратони гарданаки бачадон

1.12.1 Вируси папиломаи одам (ВПО) чист?

Вируси папиломаи одам (ВПО) вируси паъншуда буда, бо роњи алоки љинси мегузарад ва боиси пайдоиши кондиломаҳои љинси ва намудҳои гуногуни саратон мебошад.

Зиёда аз 100 намуди ВПО вуљуд дорад. Баъзе аз инҳо боиси пайдоиши кондиломаҳои љинси, вале њадди акќал 13 намудҳои онҳо саратонро ба вуљуд меоранд. Гарчанде, ки ВПО боиси пайдошавии саратони маќъад (анус), љинсҳои беруна ва гирду атрофи узви љинси мебошад, он барои занон муњим аст, зеро он сабаби ба вуљуд овардани 99%-и њодисаҳои саратони гарданаки бачадон мебошад. Саратони гарданаки бачадон сабаби асосии марги занҳои калонсол дар давлатҳои рӯ ба тараќќиёфта ва дуюмин бо паъншавиаш намуди саратони байни занон дар љањон аст. Таќрибан 85% њодисаҳои фавтидагон дар кишварҳои рӯ ба тараќќи баќайд гирифта шудаанд.

1.12.2 ВПО чигуна паън мешавад?

ВПО бо роњи алоќа бо осони паън мешавад. Қариб њамаи одамоне, ки алоќаи љинсии фаъолона доранд, дар ваќти муайяншуда, одатан дар оғози њаёти љинсии худ бо он сироят меёбанд.

1.12.3 Аломатҳои ва нишонаҳои саратони гарданаки бачадон кадомҳоянд?

Дар аксар ҳолатҳои сирояти њодисаҳои ВПО аломат ё нишонаҳои бемориро бавуљуд намеорад ва одатан шахс худ аз худдар давоми якчанд моњ аз вирус озод мешавад. Таќрибан 90% њодисаҳои сироятшуда дар давоми ду сол озод мешаванд, вале дар баъзе мавридҳо сирояти вирусӣ инкишоф меёбад. Давом додани суръати сироятёбӣ дар ҳолати вуљуд доштани намудҳои махсуси ВПО (дар намудҳои махсуси 16 ва 18) метавонад ба саратони гарданаки бачадон гузарад. Ављгирии ин таќрибан 20 солимиёнаро дар бар мегирад ва нишонањотани баъди он оғоз меёбад, ки саратон аллаќай ҳолати рушди муайян мерасид.

Аломатҳои ва нишонаҳои саратони гарданаки бачадон хунравии ғайримуќаррарӣ (баъди алоќаи љинси ва ё дар давоми њайзбинӣ); дард дар қисми устухони кос (таз), миён ва пойҳои тарашуњот аз мањбал; хастагӣ ва талафёбии вазнро дар бар мегирад. Дар марњилаи минбаъдаи беморӣ камхунӣ, вайроншавии функсияи гурдањова пайдошавии нусур (свищ) низ метавонад рӯй дињанд.

1.12.4 Саратони гарданаки бачадон чигуна табобат мешавад?

Муносибати зарурињамалониба барои пешгирии бемории саратони гарданаки бачадон дар бахши 4.5 шарњ дода шудааст.

Саратони гарданаки бачадон дар марњилаи аввал дар натиљаи истифодаи барии тафтиш бо усул искирининг, бамонандиандуда (Пап-мазок), озмоишҳои барои муайян кардани ДНК-

иВПОваёмуоинаивизуалібоистифодаазкислотаисирко (уксуснаякислота) варамі (опухоль) метавонаднбодушвад,ваинбеморісамаранокбоусулитасьсиримањаллі (мисолкриотерапея)табобатёбад. Табобати беморињо дар марњилаи охир мушкил аст ва одатан дар якљоягї усули табобати љарроњї, табобати радиоактивї ва кимиёвиро низ дар бар мегирад.

1.12.5 Барои пешгирї намудани саратони гарданаки бачадон ва мубориза бо он чї зарур аст?

Маљмўи тадбирњо оид ба пешгирии саратони гарданаки бачадон ва мубориза бо он аз инњо иборат аст: а) пешгирии аввалин ба воситаи ваксинатсияи зидди сирояти ВПО байни духтарони дар синни 9 то 13 сола; ваксинатсияи њам писарон ва њам духтарон; корњои сантarii маљрифатї дар робита бо тарзи њаёти солим, аз љумла мубориза бо тамокукашон, таљлими љинсї ва тарғиботи истифодабарии рифола, инчунин хатнаи мардон; б) пешгирии дуюмин дар байни занони дар синни 30-49 сола бо истифодаи усули скрининг ва табобат мебошад, азбаски ваксинатсия аз њамагуна намудњои ВПО муњофизат намекунад, боиси афзоиши саратон мегардад; в) пешгирии сеюмин, яъне табобати инвазивии саратон дар њамагуна синну сол.

Ваксинаи бар зидди сирояти вируси папиломаи одам, ки дар айни њол вуљуд дорад, метавонад ду намуди сирояти ВПО-ро пешгирї кунад, 16-18, чуноне, ки маљлум аст сабаби бавуљуд омадани 70%-и њодисањои саратони гарданаки бачадон мебошад. Ин дар кишварњое махсусан муњим аст,ки дар онњо захирањо барои гузаронидани барномањои самаранок оид ба скрининг вуљуд надоранд. Скрининг, истифодаи андуда (Пап-мазок), озмоишњо барои муайян кардани ДНК-и ВПО ва ё муоинаи визуалї бо истифода аз кислотаи сирко (уксусная кислота) барои њамаи занони дар синни аз 30 то 49 њатто баъд аз ваксинатсия на камтар аз як маротибатавсия дода мешавад, зеро дар онњо метавонад бемории саратони гарданаки бачадон аз љониби дигар намудњои ВПО пайдо шавад. Дар робитаи мусбии ВНМО-и занон ваќте, ки новобаста аз синну солашон ташхиси ВНМО тасдиќ карда мешавад, скринингро бояд оғоз кард.

Ваксинаи ВПО бояд дар чањорчубаи стратегияи њамоњангшуда, барои пешгирии беморињои саратони гарданаки бачадон ворид карда шавад.

Ваксинатсияи мардњо дар сифати дањолати афзалиятнок махсусан дар шароити мањдудиятњои захиравї тавсия дода намешавад. Маљлумотњои дастрасбуда тасдиќ мекунанд, ки афзалияти аввалинбарои пастшавии сатњи беморињои саратони гарданаки бачадон сатњи баланди ваксинатсия сариваќт дар байни занониљавон бояд бошад.

Муқаррароти асосӣ оид ба ВПОва саратони гарданаки бачадон

- ✓ Саратони гарданаки бачадон сабаби асосии марги занон дар давлатҳои тараққиёфта мебошад.
- ✓ Њамаи ҳолатҳои саратони гарданаки бачадон аз ҷониби ВПО-буда бо роҳи алоқаи ҷинсӣ мегузаранд. Ду намунаи ВПО (16 ва 18), 70%-и саратони гарданаки бачадонро ба вуҷуд меорад.
- ✓ Саратони гарданаки бачадон пас аз сироятёбии ВПО дар давоми солҳои зиёд инкишоф меёбад, одатан аломатҳои ва нишонаҳои он то фарорасии марғилаи охири беморӣ пайдо намешаванд ва табобати он душвор аст.
- ✓ Барои пешгирии саратони гарданаки бачадон зарур аст: гузаронидани иммунизатсияи ВПО; истифодабарии рифола; мубориза ба тамокукашӣ ва скрининги саратони гарданаки бачадон дар марғилаҳои охири ҳаёт.
- ✓ Гузаронидани скрининги якмаротибагӣ дар байни занҳои синни аз 30 то 49 сола, барои муайян намудани тағйиротҳои барвақтаинае, ки метавонад ба инкишофи саратони гарданаки бачадон оварда расонад, зарур аст. Скрининг бояд ҳатто дар байни занони иммунизатсияшуда низ гузаронида шавад, зеро вакцина аз ҳама намунаҳои ВПО, ки саратони гарданаки бачадон ба вуҷуд меорад, муҳофизат намекунад.
- ✓ Дар айни замон ду намунаи вакцинаи ВПО вуҷуд доранд: дувалента ва чорвалента.

Ҷадвали 1. 12Маълумоти қутоӣ оид ба вакцинаи ВПО ва истифодаи он дар байни духтарон

Намунаи вакцина	Вакцинаи рекомбинантии моеъ, дар асоси капсулаи сафеддор истеҳсол карда мешавад
Шумораи умумии вояҳо	2
Тақвими иммунизатсия - Дувалента (ВПОнамунаҳои 16 ва 18; GSK Cervarix®) ва Чорвалента (ВПОнамунаҳои 6,11,16 ва 18; Merck Gardasil®)	- 0 ва 6 моҳҳо - Фосилаи ҳадди аксар (максимальный) байни вояҳо муқаррар карда нашудааст – агар дар ҳолати гузаронидани вояи якум духтаре, ки аз 15 сола поён бошад гузаронидани ду вояи вакцина кофӣ аст. - Агар фосилаи байни вояҳо камтар аз 5 моҳро дар бар гирад, гузаронидани вояи сеюм ҳадди аққал баъди 6 моҳ пас аз вояи якумарур аст. Эзоҳ: занҳои дар синни ≥ 15 сола ва ё шахсоне, ки системаи пасти масуният доранд (ҳамоноҳе, ки ба воридкунии вакцинатсия таассуроти хуб надоранд) ва ё шахсони гирифтори ВНОИ истифодаи севоҳаи тақвими иммунизатсия тавсия дода мешавад (дар 0,1 ё 2 ва 6 моҳҳо)
Зиддинишондорӣ	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи қаблӣ
Ҳолатҳои номатлуб	- Вазнин: хеле кам анафилаксия

	- Сабук: аксуламал дар ӯои вориди вакцина, табларза, сарчарҳзанӣ ва дилбеъузурӣ
Чораҳои махсуси энтиётӣ	- Дар ҳолати номиладорӣ гузаронидани иммунизатсияро ба таъхир гузоштан; - Наврасон ҳангоми гузаронидани иммунизатсия ва инчунин 15 дақиқа пас аз он бояд шишта бошанд, чунки баъзан беъуш мешаванд.
Миқдори воя	0,5 мл
Ҷои гузаронидан	Дар мушаки делтамонанди китф
Намуди тазриқ	Доҳили мушак
Нигоҳдорӣ	Аз +2 °C то +8 °C, ба яхкунӣ роҳ надиҳед

1.13 Сирояті пневмококкі

1.13.1 Сирояті пневмококкі чист?

Бемории пневмококкі дар натиҷаи сироятёбӣ бо бактерияи *Streptococcus pneumoniae* (чуноне ки маълум аст, мисли пневмококкі) дар қисмҳои гуногуни организм рух медиҳад.

Пневмококк сабаби бемориҳои ҷиддӣ, ба монанди пневмония, менингит (сироятёбии мембрана, пардае, ки мағзи сар ва ӯяро мағзро рӯйпуш мекунад осеб мерасонад) ва септисемия (мавҷудияти микроорганизмҳои патогенӣ дар хун), инчунин дигар бемориҳои сабук низ ба монанди отити гуши миёна (илтиҳоби қисми миёнаи гӯш) ва синусит мебошад. Бемориҳои аз ҷониби бактерияи пневмококкі ба вуҷуд омада, сабабгори асосии паҷишавии бемориҳо ва ғайр дар саросари ҷаҳон мебошад. Гарчанде нишондоди бемориҳо ва ғайр дар кишварҳои рӯ ба тараққӣ баландтар аст, аксарияти ғайр дар мамлакатҳои Африқо, дар ҷануби Саҳара ва Осиёи ҷанубӣ қарда мешаванд. Аксари вақт, ин бемориҳо дар байни кӯдакони хурд ва пиронсолон во хурда мешаванд.

Дар кӯдакон омилҳои хавф барои пайдоиши сирояти пневмококкі ин норасоии синамакони ва тамокукашӣ дар дохили бино мебошанд. Омилҳои хавф барои ӯямагуна синну сол сирояти ВНО, камхунӣ дастмондӣ ӯялайравӣ (серповидно-клеточная анемия), аспления (норасоии функсияи испурч), бемориҳои музмини гурдаҳо ва зуқомӣ гузаронидашудаи қаблӣ мебошанд.

1.13.2 Сирояти пневмококкі ҷиғуна паҷи мешавад?

Сирояти пневмококкі бо воситаи ӯяво-қатрагӯяноғомӣ сулфазанӣ, атсазанӣ ва дар алоқаи наздик аз шахси сироятшуда паҷи мешавад. Инчунин пневмококк ӯяноғомӣ алоқаи наздик ба таври бевоситаи сироятҳои интиқоли нафаскашӣ аз беморон ва аз шахсоне, ки пневмококк дар ковоқии бинӣ ва ё даҳон\гулӯ ӯягир аст, интиқол меёбад (интиқолдиҳандаи солим). Дар баъзе гуруҳҳои аҳоли шумораи интиқолдиҳандагони солим 70%-ро ташкил медиҳад.

1.13.3 Аломатҳо ва нишонаҳои сирояти пневмококкі қадомҳоанд?

Азбаски пневмококк метавонад ба қисмҳои гуногуни қисми инсон таъсир расонад, аломатҳо ва нишонаҳо вобаста ба ҷои сироят фарқ мекунад. Табларза, хунуксармо ва ларзиш метавонад дар ӯямагуна намудҳои сирояти пневмококкі мушоҳида қарда шавад.

Дар кӯдакон ӯяноғомӣ пневмония метавонад сулфа, нафаскашии зуд-зуд ва кашидани байни қабурғавӣ (втяжения межреберных промежутков) пайдо шавад. Беморони пиронсол метавонанд ба нафаскашии зуд-зуд, дард дар қаваси сина ӯяноғомӣ нафаскашӣ ва сулфа шикоят кунанд. Беморони менингит аз дарди сар, табларза, дилбеӯзурӣ, ӯяссосият ба равшанӣ, шиддатноқии гардан, печидани ӯш ва тағйирёбии ӯш метавонанд шикоят кунанд. Дар беморони отит ё синусит метавонад дард, беҳоли ва ё хоришавии олоиш (выделения) аз ӯйи осебдида бақайд гирифта шавад.

1.13.4 Оризаҳо ӯяноғомӣ сирояти пневмококкі ҷиғуна мебошанд?

Оризаҳои пневмония метавонанд септисемия (заӯродушавии хун), эмпиема (фасод дар плевра, яъне дар фосилаи байни шушҳо ва мембранаи онҳо фаро мегирад) ва ё варами фасодноқӣ шуш (абсцесс) бошанд. Дар наӯотёфтагон пас аз гузарондани бемории менингит метавонад оризаҳои гум қардани шунавоӣ, ақиб мондан аз инкишофи равонӣ, вайроншавии моторик ва ташаннуль мушоҳида қарда шавад.

1.13.5 Сирояти пневмококкі ҷиғуна табобат қарда мешавад?

Сирояти пневмококкі ба воситаи антибиотикҳо ба монанди амоксициллин табобат қарда мешавад. Якҷанд антибиотикҳои васеъистиғодашаванда дар баъзе минтақаҳо самаранок нестанд, ки бо инкишофи устувории пневмококк нисбат ба онҳо вобаста мебошад.

1.13.6 Чи тавр метавон сирояти пневмококкиро пешгирї намуд?

Сирояти пневмококкиро метавон бо иммунизатсия пешгирї намуд. Беътар намудани шароити зиндагї (мисол: паст намудани зичии аъолї ва ифлосшавии ӯавои дохили бино) ва беътар намудани ғизо хатари пайдоиши беморї ва фавтро паст мекунад, вале онӯо нисбат ба иммунизатсия кам самаранок мебошанд.

Муқаррароти асосї оид ба сирояти пневмококкї

- ✓ Сирояти пневмококкї сабаби асосии фавт байни кӯдакони то синни 5 сола, махсусан дар давлатҳои рӯ ба тараккиёфта мебошад.
- ✓ Пневмококк метавонад сироятҳоро дар қисмиҳои гуногуни организм бавуљуд орад; бештар бемориҳои пањншудаи вазнини пневмония, менингит ва септисемия мебошанд.
- ✓ Пневмонияро метавонанд ӯам беморон ва ӯам интиқолдињандагони солим пањн кунанд.
- ✓ Иммунизатсияи зидди сирояти пневмококкї бояд дар доираи чорабиниҳои омехта, роњхат ба муњофизат, пешгирї ва табобат ӯамчунин паст намудани беморї ва фавти кӯдакон аз пневмония дар синни хурдсолї иљро шавад.
- ✓ ӯар як вакцинаи пневмококкї танӯо аз бемориҳои бавуљудовардаи серотипҳои пневмококкї, ки дар дохилаш дорад, муњофизат мекунад. Онӯо аз дигар бактерияҳои, ки сирояти ӯамин намуд (пневмония, менингит ва ғ.) бавуљуд овардааст, муњофизат намекунанд.

Љавдали 1.14 Маълумоти кӯтоњ оид ба вакцинаи конъюгатсияшудаи пневмококкї

Намуди вакцина	Вакцинаи конъюгатсияшуда (полисахариди пневмококкии бо интиқолдињандаи сафедањоякљояшуда, дорои бактерияҳои зинда нест)
Шумораи вояњо	3
Тақвими миллии иммунизатсия	Вояи якум дар синни 8-њафтаина бо фосилаи байни вояњо 4њафта гузаронида мешавад.
Тақвимимиллии иммунизатсия 2а+1	- Пеш аз онки кӯдак то синни шашмоња расад, бояд ду вояи авваларо гузаронида бошад. Иммунизатсияро аз синни 8 њафтаина бо фосилаи байни вояњо 4 њафта бояд оғоз намуд. - Тифлони дар синни ≥ 7, ки вакцинаро дертар оғоз намудаанд, фосилаи ӯадди аққали байни вояњо 4 њафта имконпазир аст.
Вояи иловагї	- ӯангоми тақвими 2а+1: як вояи иловагї дар синни аз 9 то 15 моњ ворид карда мешавад. - Кӯдакони ВНМО-дошта ё норасид, 3 вояи вакцинаро то расидан ба синни 12 моњагї гирифта бошанд, гузаронидани вояи иловагї дар давоми якум соли ӯаёт боз ӯам фоидабахш мебошад.
Зиддинишондод	Анафилаксия ё аллергия баъди гузаронидани вояи каблї
Њолатҳои номатлуб	- Вазнин: маълум нест - Сабук: аксуламал дар ӯои воридкардаи вакцинањо ва табларза
Чораҳои махсуси эњтиётї	Агар дар кӯдак бемориҳои миёнаи вазнин ё вазнин бошад (ӯангоми баландшавии ӯарорати бадан $\geq 39^{\circ}\text{C}$), иммунизатсия ба таъхир гузошта шавад
Микдори воя	0,5 мл
Љои гузаронидан	Қисми болоии (берунаи) рони пой дар хурдсолон ва кӯдакон
Намуди тазриќ	Дохили мушак
Њигондорї	- Аз $+2^{\circ}\text{C}$ то $+8^{\circ}\text{C}$ - Ба яхкунї роњ надињед

